Контрольный экземпляр

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ XXV СЪЕЗД

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • КХАЬРА, 25 февраль, 1976 шу. • № 24 (5851). • Мах 3 кап.

Селхан Москве, съездий Кремлевски Двореце болх бе йолаеннай Советски Союза Коммунистически парте XXV съезд.

Съезде «КПСС Центральни Комитета отчети чурчеи арахьарчеи политика парте аргIанара декхараши» яха доклад йир КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева.

24 февpале съездий Кремлевски Двореце хьайиллар КПСС XXV съезд.

СУРТА ТIА: съезд хьаелла ха. ТАСС. Панорама. Аьрда оагIув.

ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

1976 шера 24 феврале Iуьйрийна 10 сахьат даьлча Москве, съездий Кремлевски Двореце ший болх дIадолабаьб Советски Союза Коммунистически парте аргIанарча XXV съездо.

Лоацца къамаьл а даь съезд хьайиллар КПСС Центральни Комитета Генеральни секретара нов. Брежнева Л. И.

Делегаташа массава раьза волаш хорж съезда президиум, секретариат, редакционнии мандатнии комиссеш.

Председателал деш волча КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС ЦК секретара нов. Суслова М. А. хоам бир съезде коммунистически, болхлой, къаман-демократически социалистически партей делегацеш яхкарах. Съездо дIайха моаршал хьттар доазол дехьарча хьаьшашка.

Цул тIехьагIа чIоагIъю съезда укх тайпара ден порядок:

1. КПСС Центральни Комитета отчети чурчеи арахьарчеи политика даькъера парте аргIанара декхараши — докладчик КПСС ЦК Генеральни секретарь нов. Брежнев Л. И.

2. КПСС Центральни Ревизионни комиссе отчет — докладчик Ревизионни комиссе председатель нов. Сизов Г. Ф.

3. 1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттера лостамаш — докладчик СССР Министрий Совета Председатель нов. Косыгин А. Н.

4. Парте центральни органаш харжар.

КПСС Центральни Комитета отчетни доклад йир зале мел хиннараша чIоагIа, дIаьхдаь тIоараш деттарца безаме тIайицача КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Брежнева Л. И.

Сайрийнарча заседане дIахо доклад йир новкъоста Брежнева Л. И. Доклад дуккхаза юкъагIъяьхар чIоагIа тIоараш деттарца. Доклад чаккхъяьначул тIехьагIа парте XXV съезда делегаташеи хьаьшашеи чIоагIа тIоараш детташ тIайицар нов. Брежнев Л. И. Зале мел багIараш цхьаттара хьалгIовт, «Сийле хийла Советски Союза Коммунистически парте, цун ленински Центральни Комитета!», «Даькъала хийла вай сийлахьа ленински парти!», «Даькъала хилда сийлахь-доккха советски халкъ!» яхаш хьахоз.

СЪЕЗДИЙ КРЕМЛЕВСКИ ДВОРЕЦЕ

Горжественни хьале съездий Кремлевски Двореце 24 феврале болх дIаболабир Советски Союза Коммунистически парте XXV съездо.

Iуьйрийна 10 сахьат доал. Съезда делегаташеи хьашашеи чIоагIа дIаьхдаь тIоараш а тохаш тIайицар КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев, ЦК Политбюро членаш новкъостий Ю. В. Андропов, А. А. Гречко, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, Ф. Д. Кулаков, Д. А. Кунаев, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, В. В. Щербицкий.

КПСС ЦК Политбюро членашца цхьана президиума ложашкара моттигаш дIалуви КПСС ЦК хьийха съезде яьхкача доазол дехьарча делегацей кулгалхоша а.

Зале гулбеннарашка Леонид Ильич Брежнева йоах:

Новкъостий делегаташ! Советски Союза Коммунистически парте XXV съезда делегаталла хержавар 4998 саг. Бехказа бовла бахьан долаш съезде венавац 15 делегат.

Центральни Комитето тIадиллараx Советски Союза Коммунистически парте XXV съезд хьаеллар дIакхайкаду аз:

Зале чIоагIа, дIаьхдаь тIоараш детт.

ДIахо нов. Л. И. Брежнева йоах:

Новкъостий! Съезда кулгалдара органаш — президиум, секретариат, редакционнии мандатнии комиссеш харжа езаш да вай. Селхан, Кремле хилар республикай, крайй, областий партийни организацей викалий совета заседани. Совето кийч а я съезде ювца оттаю цун кулгалдара органий составах йола предложенеш. Уж предложенеш шуга йолаш я.

Делегацей викалий совето предложени лу съезда президиум 120 саг юкъеволаш харжа аьнна.

Делегаташа массава раьза а волаш хорж съезда президиум.

ТIаккха массава раьза а волаш хорж съезда секретариат, редакционнии мандатнии комиссеш.

ДIахо къамаьл ду КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС ЦК секретара нов. М. А. Суслова.

ЧIоагIа дега тоам а хулаш, аьлар нов. М. А. Суслова, шуга дIахайта йиш йолаш да тхо. Центральни Комитето хьийха вай съезде кхьчай 96 мехкара коммунистически, болхлой, къаман - демократически, социалистически партей 103 делегаци, аьнна. Вай чIоагIа баркал оал цу партей кулгалхошта вайцига делегацеш яхкийтарах, солидарность хиларах. Вай парте хьалха хиннача цхьаккха съезде хиннац иштта дукха доттагIлен делегацеш. Царца ба коммунистически, болхлой къамий-кортамукъален болама цIи хеза бола деятелаш. Цу дерригнеша хьахьокх вай парти машари халкъий пачгIатои бахьан, социальни прогресс бахьан лоаттабеча къовсама дерригдунен фронте дакъа лоацаш барий ерригача отрядех дIахадаргйоацаш ювзаш дола интернационализма бувзамаш дIахо шерлуш а чIоагIлуш а хилар. Ленина парте лакха айяь дIахьу, дIахо йодача хана а лорзагIа ца йоалаш дIа а хьоргья пролетарски интернационализма сийдола байракх.

Съезда делегатийн берригача советски коммунистийн цIерагIа нов. М. А. Суслова дег тIара моаршал хьттар вай доттагIашкеи классагIа болча вежарашкеи, къовсамагIа болча вай соратникашка. Гулбеннараша дIаьхдаь тIоараш а детташ ораторо дег тIара моаршал хьттар зале йолча коммунистически, болхлой, къаман - демократически социалистически партей делегацешка.

ДIахо нов. М. А. Суслова аьлар:

— КПСС XXIV съезд хинначул тIехьагIа дIадахача шерашка вайна юкъера дIабаьнаб Центральни Комитета хIанзарча состава юкъе боагIаш хинна партен паччахьалкхени цIи хеза цхьабола болхлой. Кхелхаб Семен Михайлович Буденный, Иван Степанович Конев, Александр Евдокимович Корнейчук, Антанас Юозович Снечкус.

Цу юкъа кхалхарца дунен коммунистически, болхлой, къаман - кортамукъален болам дIакъаьстаб Вальтер Ульбрихт, Жак Дюкло, Бенуа Фрашон, Золтан Комочин, Амилкар Кабрал, Ван Мин, Жамсарангийн Самбу, Тим Бак, Эдгар Воог, Сальвадор Альенде санна бола денал дола къовсамхой - интернационалисташ.

Вай цIаккха йиц ца йолийташ вовй дегашка кхоабаргьи байнача а боабаьча а новкъостийн доттагIийн цIераш, цар дерригa вахар айхха дувзденнадар машара, демократена, социализма, лаьттан тIарча наьха ираза тIехьа лоаттабаьча къовсамца.

Нов. М. А. Суслова хьалгIайтта йист ца хулаш минут иккхарца цар сий де тIахьех. Берригаш а хьалгIовтт.

Цул тIехьагIа съезд йолалу ден порядкагеи съезда балха регламентагеи хьажа.

Массава раьза а волаш КПСС XXV съезда укх тайпара ден порядок чIоагIъю:

1. КПСС Центральни Комитета отчети чурчеи арахьарчеи политика даькъера парте аргIанара декхараши — докладчик КПСС ЦК Генеральни секретарь нов Л. И. Брежнев.

2. КПСС Центральни Ревизионни комиссе отчет — докладчик Ревизионни комиссе председатель нов. Г. Ф. Сизов.

3. 1976 — 1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттера лостамаш — докладчик СССР Министрий Совета Председатель нов А. Н Косыгин.

4. Парте Центральни органаш харжар.

Съезд дIайолалу ден порядка хьалхарча дешага хьажа. «КПСС Центральни Комитета отчети чурчеи арахьарчеи политика даькъера парте аргIанара декхараши» яха доклад е лош лу КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Леонид Ильич Брежневна.

Съезда делегаташеи хьашашеи чIоагIа дIаьхдаь тIоараш деттарца тIаэп Леонид Ильич. Берригаш хьалгIовтт.

Нов. Л. И. Брежнева доклада чIоагIа теркам тIабахийта ладийгIар. хIаьта из дIаьхдаь тIоараш детташ цкъа санна дуккхаза юкъагIа а яьхар.

Нов. Л. И. Брежнева аьнна тIеххьара дешаш гулбеннараша чIоагIа тIоараш тохарца тIайицар. Съезда делегаташи хьаьшийн хьалгIовтт. Зале дек Советски Союза Коммунистически партена, цун ленински Центральни Комитета доаха ловцаш, низ бола «Ура!», «КПСС сийле!» яха дешаш.

Председателал деш хиннача нов. М. А. Суслова заседани дIакъайла хилар хьакхайкаду.

25-ча феврале КПСС XXV съездо дIахо ший болх бергба.

(ТАСС).

СЪЕЗДА ПРЕЗИДИУМ

Александров А. П.
Алиев Г. А.
Амбарцумян В. А.
Андропов Ю. В.
Архипов И. В.
Аскаров А.
Ашимов Б. А.
Байбаков Н. К.
Банников Н. В.
Бодюл И. И.
Бондаренко И. А
Бородин А. М.
Бородин П. Д.
Ботвин А. П.
Брежнев Л. И.
Ватченко А. Ф.
Викторов А. В.
Виноградов В. П
Воропаеа М. Г.
Восс А. Э.
Галкин Д. П.
Гапуров М. Г.
Георгиев А. В.
Гиталов А. В.
Гончар А. Т.
Горбачев М. С.
Горшков Л. А.
Горячев Ф. С.
Гречко А. А.
Гришин В. В.
Гришкявичус П. П.
Громыко А. А.
Грушецкий И. С.
Демирчян К. С.
Демичев П. Н.
Добрик В. Ф.
Долгих В. И.
Дымшиц В. Э.
Епишев А. А.
Злобин Н. А.
Капитонов И. В.
Катушев К. Ф.
Качура Б. В.
Кириленко А. П.
Кириллин В. А.
Киселев Т. Я.
Клепиков М. И.
Коваленко А. В.
Коноплев Б. В.
Конотоп В. И.
Костандов Л. А.
Косыгин А. Н.
Кулаков Ф. Д.
Куликов В. Г.
Куличенко Л. С.
Кунаев Д. А.
Кэбин И. Г.
Лесечко М. А.
Ломакин В. П.
Ляшко А. П.
Мазуров К. Т.
Малинина П. А.
Манякин С. И.
Марков Г. М.
Машеров П. М.
Медунов С. Ф.
Мурзенко В. Г.
Мусаханов М. М.
Наумова Н. П.
Нежданов Н. П.
Николаева-Терешкова В. В
Новиков В. Н.
Новиков И. Т.
Нугманов К. (Яшен)
Нуриев З. Н.
Орлов В. П.
Патоличев Н. С.
Патон Б. Е.
Пельше А. Я.
Подгорный Н. В.
Поляков И. Е.
Полянский Д. С.
Пономарев Б. Н.
Прохоров В. И.
Расулов Д.
Рашидов Ш. Р.
Романов Г. В.
Руднев К. Н.
Рябов Я. П.
Сизов Г. Ф.
Смирнов Л. В.
Смирнова А. В.
Соломенцев М. С.
Суслов М. А.
Табеев Ф. А.
Тихонов Н. А.
Томский Н. В.
Тяжельников Е. М.
Умарова М.
Устинов Д. Ф.
Усубалиев Т. У.
Федирко П. С.
Храмцов А. И.
Хренников Т. Н.
Христораднов Ю. Н.
Черный А. К.
Чиряев Г. И.
Чуев А. В.
Шакиров М. З.
Шаталов В. А.
Шатухина А. В.
Шеварднадзе Э. А.
Шибаев А. И.
Шиповская Н. А.
Шокин А. И.
Шолохов М. А.
Шубин В. И.
Щербицкий В. В.
Юнак И. Х.
Яснов М. А.

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ XXV СЪЕЗД

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА ОТЧЕТИ

ЧУРЧЕИ АРАХЬАРЧЕИ ПОЛИТИКА ПАРТЕ АРГIАНАРА ДЕКХАРАШИ

КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. БРЕЖНЕВА 1976 шера 24 феврале яь доклад

Пхи шу дальнад укх зале Советски Союза Коммунистически парте XXIV съездо болх баь. Дерригга а пхи шу, хIаьта мел чулоацам болаш хилар из ха. Коммунисташта, дерригача вай халкъа Iалаьмате боккхача лоархIаме событешн гIулакхаши хинна хан-юкъ хилар цох.

ДIаяхача, XXIV съездо хьалха даьхар принципиальни хьисап дола дукха доккхий дешаш. Тахан, уж декхараш кхоачаш мишта дора я царех хьахиннараш фуд а ховш, тешшаме ала йиш я вай: лаьца никъ нийса бар.

Чурча политика даькъе, наьха хьал-торо тоаяр эгтара керте оттаде аьннача ленински васкета тешаме йолаш, съездо декхар оттадир: халкъа дахарен культурнии боарам дикка лакхбелга Iалашде. Из ишта айбара никъ а белгалбир — Iилма-технически прогресса, къахьегама овсарле лакхъяра ларда тIа общественни производства эффективность хьадда лакхъелга.

Из никъ дIахьош коммунизма материально-технически лард хьаеш керда мулаш даьхар вай. Даьхен низ дегIабенаб. Материальни а духовни а дикагIа баха баьннаб советски нах. Из вайна, хьадда аьлча, эгтара лоархIаме дар да.

Кхы а чIоагIъеннай советски общества морально-политически цхьоагIо, вай мехка дерригача халкъий вежарашха дола доттагIал. ДIахо дегIаенай вай социалистически демократи, диззагIа а хиннад, кердача бесаша хоз а даьд дерригга общественни вахар. Къахьегамера, производствана доал дечара, общественнии пачхаьалкхени гIулакхаш къестадечара советски наьха хьинар айленнад. ХIаьта кхы а чIоагIагIа дегГIозле мишта хургья халкъа хьинар хьаделлалуш, цун творчески низаш дегIадоагIаш бIаргдайча хулчул.

Арахьарча политика даькъе XXIV съездо хьалхашка оттайир машара Программа. Цун керттера маIан дар дунен социализма низах, кхотаяларахи хьинарахи, дерригача прогрессивнии машар безачен низашцара цун чIоагIлуш латтача бартах ког гIортолга а еш, дунен халкъашта юкъе отношенеш дегIайоагIача гола тохийтилга. «Шийлача тIемагара» тайптайпара общественни строй йола пачхаьалкхенаш машаре цхьана яхарга гола тохийтилга. Экккам хилара кхерам тийсача кхохкамгара кхохкам кIаьдбарген дертIен вIашн пайданен дола гIулакхаш цхьана леладарга гола тохилга. Вай тIехьа ихар сийлахь-воккхача Ленина хьийхачунна. Цо дIадехар: «ТIом хилара кхерам бизза дIабаккхарах ца дийцача а, бокъонца машарга вуга решенеши гIулакхаши «ма-могга дукхагIа де». (В. И. Ленин. ПСС, т. 45, оагI. 241).

ТIеххьарча пхе шера цу хьакъехьа карагIдаьннар Iалаьмате боккха лоархIам болаш да. Де йиш мелъяр даьд вай мехкен социализма вежарашха долча мехкашкен машара гIирсаш хьалдара, дерригача халкъашта машари кхерамзлен хургйола хьалаш Iалашдара. Советий Мехка арахьара политика дерригача дунен тIарча дукхха миллионаш болча наха сийдеш а хьаллоацаш а я. ХIаьта из политика вай дIахо хьоргья шолха даьккхача хьинарца, Iемен агрессен низашта дирст йолла, массане а юкъара машар чIоагIбе, паргIата, шоай лоIаме хила, социальни прогресс яра халкъий бокъонаш Iалашъе а гIерташ.

Вай халкъо кIоаргга кхетайир парте политика, хIаьта ала хIама доацаш дерригача дег тIара из хьаллаьцар. Хьаллаьцар гIулакхашца, хьинарерча къахьегамца, дерригхалкъа социалистически яхь йоаржаярца. Из бахьан долаш партен халкъен цхьоагIо кхы а чIоагIагIа хилар, хьакхеллар хьатIадоагIа пхи шу дерригача доакъошка керда хIамаш карагIдувлаш белгалдаккхара хьалаш.

Вай календараш тIа дIаяздаь да: 1976 шу — Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 59-гIа шу. Уж алхха дешаш хинна Iай. Советски халкъо тахан деш дар Октябра гIулакх нийсса дIахо даьхьар да. Из сийлахь-воккхача Ленина идеяш практике чакхйоахилга да. Цу гIулакха, цу идеяшта вай парти тешаме а я массаза а тешаме а хургья!

I.

ДУНЕН ТIАРА ХЬАЛИ ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕ КПСС-о БУ БОЛХИ

1. Социалистически мехкащара доттагIали цхьана гIулакхаш леладелгеи дIахо чIоагIдар. Социализма дунен исторически толамаш, цун низи влиянии дегIаяр

Дунен халкъашта юкъерча аренера хIанзарча хьалашка вай парте беш бола болх массаза санна боацаш Iалаьмате дукхен тайп-тайпарен ба. ХIанз, хетаргахьа, дунен тIа цхьа мийинг яц, вай арахьара политика вIаштIехьйоаккхача хана, цигара хьал е ишта е вешта теркал ца дича ца доалаш. Бакъда, кхетадеш ма-хиллара, вайна, коммунисташта, вай хьаькъалан деган эггара гаргагIа да коммунистически идеалаш — эксплуатацехи Iоткъамахи мукъа хилар, къахьега нах Iаьдала бизза дай хилар, социалистически демократи дегIаяр, дукхача наьха культура зиза теха дегIаяр, цар хьалторо айялар, дерригга халкъаши къамаши цхьатарра бокъо йолаши вошал долаши хилар практике чакхлоахача дунен дакъа. Цудухьа, тIаахийта боагIаш, отчетни хана вай парте Центральни Комитето, ЦК Политбюрос, хьалха санна, эггара хьалхарча аргIанна теркам тIаахийтаб социалистически пачхаьалкхенашцарча гIулакхашта.

ДIадаха пхи шу — уж да социализма мехкаш лерргIа дегIаиха, дегIаенача социалистически обществагахьа, коммунизмагахьа тешшаме дIахьалха иха шераш. Социалистически мехкашка политически консолидаци дIахо ярца цхьана сихача темпашца дегIаихай общественни производство, къахьегамхой материальнии культурнии боарам дегIаихаб.

ХIара социалистически къам дегIадарца, социалистически пачхаьалкхений суверенитет чIоагIъяларца цхьана кхы а айхагIа хул царна юкъера бувзам, цар политикаца, экономикаца, социальни вахарца тIа-тIа дукхагIа хул юкъара хIамаш, дегIадахкара боарам тIа-тIа вIаши нийслу. Социализма мехкаш тIа-тIа вIаши гаргаахара из процесс хIанз къаьгга хьагу закономерность хиларах гарра.

Укхаза, кхетадеш ма-хиллара, дукха да доал деча партей политиках, цхьоагIо лорае, шоайла чукьерчарцеи къам къаьста хила гIертарцен къовсам лоаттабе, юкъара интернациональни декхараш теркалде, уж декхараш кхоачашдара духьа цхьана гIулакхаш чакхдаха царна харах тийша.

ЦхьоагIо, солидарность, вIаши хьаллоацаш хилар, бахьан долаш социализма мехкашта дIадахача пхе шера мегаьд Iалаьмате доккхий декхараш кхоачашде, дукххача хана денз цар къовсам лоаттабаьр чакхдаккха.

Эггара хьалха ала деза Вьетнамски халкъо яьккхача котальнах Iаархьаьнна дехар шоллагIа дунен тIом хиннача тIехьагIа империализмо гереашца кийчдаьча кулгаца социалистически пачхаьалкхе хIалакъе а къаман - кортамукъален революци йохае а аьнна дIадоладаь эггара доккхагIа дар. Вьетнамски халкъа турпалали ше ца кходари социализма мехкашен дунен еррнгача общественностон хьадда из хьаллацарна вIашагIтехача низ болашагIа хилар интервентийн царна гIо даьрийн эскарел. Кортамукъалени ший лоIамах хиларен гIулакх котдаьлар.

Советски нах боккхий беш ба мохк дIалувца гIертача империалисташта духьала лоаттабаьча къовсаме Вьетнама шоаш кIезига новкъостал ца дарах.

Вьетнама тIеххьа кортамукъале яьккхар Лаосой Камбоджан. Вай, советски наха, цу мехкий коммунисташка, патриоташка, беррнгача къахьегамхошка дIайха вежарашха моаршал а дохьийт, хIаьта машар, демократии социальни прогресси бахьан лоаттабеча къовсаме цар дIахо толамаш дахар а лов.

Социалистически пачхаьалкхенаша цхьана тIаахийтача низех хьахинна белггала доккха хIама да Германски Демократически Республика суверенитет массане а бакъяр, из ООН-а юкъе яхар, ГДР. Польша. Чехословаке малхбузехьара доазонаш хувца йиш йоацилга дунен масштабе бакъдар, хIанз юридически а юххера дIаьккхай мюнхенски диктат.

ЧIоагIъенна дIаэттай социализм кубински лаьтта тIа. ХIанз а дипломатически экономически блокада политиках тувсалуча американски империализмо тIаахийта низаш де лийрхIачунга кхачанзар. Из ца а хулаш, Куба дунен халкъашта юкъера хьали сийи чIоагIделар. Кубински коммунистий съездо, парте программии платформан мехка кердача конституцен хьаьохх, малхбузен полушарера эггара хьалхара социалистически пачхаьалкхе тешшаме дIахьалхашкахьа йодаш йолга. Вай вежарий санна дог гIоздувлаш да вай кубински новкъосташта карагIдувларех, Куба социалистически республика дегIайоалаяра цар лоаттабеча къовсаме бизза толам баккхар дег тIара ла а лов.

Социализма мехкашца леладеча гIулакхашца КПСС леладу тохкамах чакхдаьннар: гIулакх бокъонца цхьатарра бокъо хиларен ше а кхыча а толам баккхар ловш хиларен уйланца, къаманларел совгIа интернациональни а хьашташ дага а кхоабаш решенеш кийчъяр. МоллагIа проблемаш хьаэттаяр аьнна, уж вайна хетачох, доттагIал чIоагIдара, цхьоагIони цхьана гIулакхаш леладарен уйланца къестае еза. Ишта лелаю вай вежарашха йолча социалистически пачхаьалкхенашцара — Болгарецара, Венгрецара, Вьетнамацара, ГДР-цанашцара — Болгарецара, Венгрецара, Вьетнамацара, ГДР-ца, Корейски Халкъа-Демократически Республикацара, Кубацара, Монголецара, Польшацара, Румынецара, Чехословакецара. Югославецара воай отношенеш.

Вай айхха цхьана гIулакхаш леладара ларлий лард, цун са доалла моттиг никъ хьехен вIашагIтохен низ — из, кхеташ долчча бесса, социализма мехкий коммунистически партей йохаргйоаца денале союз, цар мировоззрене цхьоагIо, де лерхIарий цхьоагIо, лоIама цхьоагIо.

Социалистически мехкий дукхагIча партешца вай йола отношенеш бIарчча хьанийцача белгала я йизза цхьоагIон пайдане цхьана гIулакхаш леладар еши хиларца, йоахар дIахо нов. Л. И. Брежнева. Цхьайолча партей, ховш ма-хиллара, цхьайолча дешаех къаьстта шоай уйлаш я, бакъда юкъара тенденци, шеко а йоацаш, белгалъювл социализма мехкаш дукхагIа кхоталаларца. Цу тайпа тенденце вай боккха мах бу, хьалха а санна, из дегIаяра массе а тайпа дIахо гIо а дергда.

Вай партейн мехкийн кулгалхоша цхьана гIулакхаш леладара лоархIамеча формаех цаI я Варшавски договора Политически Консультативни Комитет. Из договор тешшаме гIулакх деш да машарен социализман хьашташта.

Вай хьадда духьала да вIаши духьала латтача тIема блокашта дуне декъара санна, герз хьадар сиздара а. Цу хьакъехьара вай позици дика йовзаш я. Бакъда, дика кхетадергдолаш дIаваланза даргдац: НАТО блок мел йолча хана, милитаристски гIозараша герз хьаделга сих мел деча хана, вай мехко Варшавски договора юкъе дакъалоацача кхычарца цхьана чIоагIъергья из тIема-политически союз.

Парте Центральни Комитето массаза а теркам тIаахийтаб социалистически пачхаьалкхенашка экономически гIулакхаш цхьана леладара, вIаши пайда боалаши социалистически интернационализман ларда тIа уж дIахо дегIадовладара.

ЦК Политбюрос къаьстта лоархIам болаш лерхI СЭВ кхыча мехкашца цхьана 1971 шера тIанийна социалистически экономически интеграце йIаьхача ханна йола программа.

КПСС ЦК отчета гIа белгалду, ден повестка тIа латт — йIаьхача ханна де лерхIарий программаш оттаелген кхоачашъелгеи. Дувцар вIаши боккха экономически пайда баларах хинна Iац, дувцар Iалаьмате боккха политически лоархIам болча декхарах да. Дувцар вай содружества материальни лард чIоагIъярах да, белгалдир нов. Л. И. Брежнева. Алхха ишта хьеж цу дешага ЦК Политбюро. Вай лерхI вежарашха долча мехкаша коллективно оттаяь мероприятеш, царна хьалхашкара воай декхараш тIера ца доалаши диззан кхоачашдар — Госплана, министерствай, ведомствай, объединенейн предприятейи, балха цу участкаца бувзабенна мел барий кхоачашданза даргдоаца декхар.

ТIехьарча шерашка дикка шерденнад вежарашха долча мехкий партешца вай цхьана леладу идеологически гIулакхаш. ГIулакх эттача кхийтта мара а ца Iеш, хан-ханнахьа вIашагIкхет идеологически дунен халкъашта юкъерен гIулакхаш леладеш бола вай партей кулгалду болхлой. Iилмай дукха лостамаш хIанз дегIаух социалистически мехкий Iилмахоша цхьана низаш тIаухийташ. Массови информаце органаша — радиос, телевидене, кепайоззоно пайдане цхьана гIулакхаш а леладу. Цу дерригне а гIо ду хIара вай парте чурча идейно-кхетама балха боарам айбе, шин социальни системо вIаши духьала лоаттабу идеологически къовсам толамегIа дIабахьа. Из хIанзарча хьалашка чIоагIа лоархIам болаш да, хIана аьлча идеологически къовсама проблемаш тIа-тIа дукхагIа хьалхарча плане уотт, хIаьта социализмах дола бакъдар — цу къовсаме низ бола герз.

Вежарашха йолча кхыча партешна цхьана КПСС дIахо а дерригга дергда котъяьннача социализма хьоккам тIа-тIа къаьгагIа лепаргболаш.

Къаьстта а, кхычарца доацаш а, кхета ма-дарра, латт Китайцарча отношенеех дола дош. Цун хIанзарча кулгалхой политика гуччахьа духьала ерзаяь я дукхагIча социалистически пачхаьалкхенашта. Цул совгIа, из нийсса дIакхеташ я дерригача дунен тIа эггара хьаьрагIа йолча реакце позицеца — малхбузен мехкашкарча милитаристашкарен кхохкам кIаьдбалара моастагIашкарен денз Къулбехьен Африка расисташкен Чиле доал деча фашисташкен кхаччалца. Из политика социалистически принципаштен идеалаштен маярра гоама хинна ца Iеш, ший маIанга диллача империализма социализмана духьала лоаттабеча къовсаме лоархIаме резерв я.

Машар безача дерригача халкъашта боккха кхерам ба кхохкам кIаьдбелга чакх ца далийта, герз Iо ца дилийта, пачхаьалкхенашта юкъера тешам боабен моастагIал доллен гIерташ Пекин хорш еча санна хьувзар, дунен тIом хьоабайта из гIертар, хIаьта из деш шийна аьттув баккха из гIертар. Пекина из тайпа политика чIоагIа духьала я дерригача халкъий хьашташта. Вай юхаерттаргья из тийша болх хьалхьебара политика, советски пачхаьалкхен, социалистически содружества, дунен тIарча коммунистически болама хьашташ лорадергда. ХIанз диаза хургдац маоистски идеологии политикен марксистско-ленински хьехамца тарлуш яц алар. Уж духхьал моастагIал долаш я цунца.

Китайцарча отношенешка вай парте чIоагIа лелабу XXIV съездо кхайкабаь никъ. Из никъ нийса хилар бакъду вахаро. Вай дIахо а къовсам лоаттабергба маоизмаца, принципиальни къовсам, машар хургбоаца къовсам.

Цунца цхьана цIаькха а бакъде безам ба кхыча мехкашца а санна, Китайца отношенеш лелаеш цхьатарра бокъо, суверенитети территори бIарчча хиларен, вIаши гIулакхашта юкъе ца гIертара, низ юкъе ца боалабара принципаш вай чIоагIа лелаелга. Цхьац дешаца аьлча вай кийча да машаре цхьана дахара принципаш тIа Китайцара отношенеш лертIаяха. Цул совгIа тешшаме дIаала йиш я: нагахьа санна Пекине бокъонца марксизма-ленинизма тIара йоагIача политика тIа юхабоагIе, социалистически мехкашца моастагIал долча наькъ тIара боале, социализма дуненца цхьана гIулакхаш леладарен барт хиларен наькъ тIа боале, вай оагIонгахьара из доагIача тайпара кхета а дергда социалистически интернационализма принципаша дIадехарашца йоагIаш йола СССР-и Китайнен юкъера дика отношенеш дегIайоалаяра торонаш хьа а еллалургья. ГIулакх китайски оагIонга хьежаш да.

2. Кортамукъадаьннача мехкашца цхьана леладу гIулакхаш чIоагIдалар. Дуне дегIадоаладечара цар лоархIам айбалар

Отчетни хана колониальни доала кIалхара даьнача, е дегIауха мехкаш аьнна цIи йоаккхача мехкашцара бувзамаш шер а деннад чIоагI а деннад. Къаьстта лоархIам болаш да вай бувзамий политически чулоацам бIаьхегIа хинна хилар.

ДегIаухача мехкашцара цхьана леладу гIулакхаш чIоагIдалара, шеко йоацаш, гIо дир цар чурча вахарей дунен халкъашта юкъерча политикен цIенхашта хувцамаш хиларо.

Кортамукъа даьннача дукххача мехкашка классови низаш дIа-юха къесташ чоалхане процесс хулаш я, классови къовсам дегIаух. Из тайп-тайпара гучадувл. Керда прогрессивнии хувцамаш хиннад социализмагахьа дог долча Iарбий, африкански азиатскии мехкий экономикен политически вахарен. Долаш да дIахо капиталистически наькъ тIа дегIауха мехкаш а.

Социалистически де лерхIараш кхайкадаьча, прогрессивни хувцамаш деш йолча цхьайолча режимаштен политически организацештен чIоагIа тIатеIай чурен арахьарен реакци. Дукха йоацаш аьттехьарча гIозараша Индира Ганде правительствана духьала яь поход, египетски революцена социальнии политически даькъе карагIдаьннарий лард йохве гIортар — уж да событеш цу тайпара дегIаахара масалаш.

Е хьаэцал Ангола Халкъа Республика. Хьахиннай а алалехьа из прогрессивнии пачхаьалкхе кхыча мехкий интервенце объект хилар. Из империализман Къулбехьен-африкански расистийи — ший лоIамагIа йолча Африка дукхача хана денз болча моастагIий, хIаьта ишта царна гIо дара сийдоаца декхар шоашта тIанйцарий кулгаша даьр да. Цудухьа Анголо ший лоIамегIа хилар лорадара лоаттабу къовсам дерригача дунен тIарча прогрессивнии низаша хьаллаьцар, хIаьта цу къовсамо толам баккхар халкъаш паргIатонга гIертилга цхьаннена а кагдергдоацилгах дола цхьаькха а тешал хинна дIаэттар.

ДегIаухача мехкашкарча чоалханеча процессашцара Советски Союза отношени кхетасши хьаддай я. Советски Союз кхыча мехкийн халкъийн гIулакхашта юкъе гIертац. ХIара халкъа, хIара мехка дегIабара ший никъ харжа бокъо хилар — ленински арахьарча политика йохаргйоаца принцип.

Вай парте гIо даьд, дерг а да шоай паргIато бахьан долаш къовсам лоаттабеча халкъашта. Цу хана Советски Союзо шийна цхьаккха тайпа гIойле лехац, концессешта тIакхец из, политически доал ший бе долла гIертац, тIема базаш Iоекха лерхIаш яц. Воай революционни эхьо, воай коммунистически уйлаша воашкара дIадехар ду вай.

ХIанз кхетадеш да, кортамукъа даьннача мехкашта дунен классови низий хIанзарча соотношенегIа империалистически доала бокъонца духьала латта, нийсхо йола, вешта аьлча цхьатаррарча бокъонегIа экономически гIулакхаш леладелга вIаштIехьдаккха могаргдолга. Кхетадеш да цхьаькха а: халкъий машари кхерамзлен бахьан долаш лоаттабеча юкъарча къовсама юкъе цу мехкаша, хIанз ондо а долаш, лоаца дакъа кхы а доккхагIа хила йиш йолга.

Воай съезда трибунера вай цIаькха а белгалдоакх: Советски Союзо дизза хьаллоац къонача пачхаьалкхений законни гIулакхаш, империалистически эксплуатацех цIенденна мукъадовла, шоай къамий рузкъашта шоаш доал де лаьрхIа уж хилар.

Iарбий мехкашцарча вай юкъмоттигах лаьца аргда аз, йоахар дIахо нов. Л. И. Брежнева. ДIадахача пхе шера вIаши дагардараш дика кхетадеш хиннад вай Сиреца. Дукхха дунен халкъашта юкъерча проблемашта а эггара хьалха Гаргарча Малхбоаленчоа а вIаши дага дувлаш леладу вай гIулакхаш. ЛоархIаме хIама хилар Иракана доттагIалеи цхьана гIулакхаш леладарен хьакъехьа договор дарах. Цун ларда тIара дегIаух вайна юкъера гIулакхаш. Шерлучин кIоарглуши доагIа Алжираца. Къулбехьен Йеменаца вай леладу гIулакхаш. ЛоархIаме гIулакхаш чакхдаьхад советско-ливийски бувзамаш дегIадоаладара. ЧIоагIденнад Палестина мукъаяккхара Организацецара доттагIала гIулакхаш.

Укх тIеххьарча хана советско-египетски юкъмоттиг толхае гIерташ шоай хур деш да белггалара низаш. СССР-ах лаьца аьлча, уж чIоагIдара тIаберзабаьча принципиальни наькъа тешаме да вай. Из хьахьекхаб вай мехкий хьашташа меттел, дерригача Iарбий дунен хьашташа а ма-яххара йола, юкъерча гIулакхий йIаьххача ханара лард санна вай лоархIаш долча СССР-ан Египтан юкъерча доттагIален цхьана леладеча гIулакхийн хьакъехьарча договора тIа.

Гаргарча Малхбоалене хIанз тIом бац. Цхьабакъда цига бац машар а, сатем хIаьта а вета а бац. ТIаккха мала лоархIавергва тIема ала юха а барг ца хиларах дош дала Цу тайпара кхерам тIалаттаргба дIалийцача лаьтташ тIа израильски эскар мел долча хана. Из латтаргба шоай лаьтташ тIара лелхабаь бIаьш эзараш палестинцаш шоай законни бокъонех баьхан саготоний хьалашка бахаш мел болча а хIаьта Палестина Iарбий халкъ ший къаман пачхаьалкхе хьаяра торонах даьккха мел лоатталеча а хана. Гаргарча Малхбоаленерча чIоагIача машаро ишта дIадех цу районерча ерригача пачхаьалкхенашта тешшаме кхерамзле, кхычарех тийша хIама доацаш яхен дегIаахен бокъо царна Iалашъелга.

Советски Союзах лаьца аьлча, цо лаьцар принципиальни конструктивнии позици я. СССР. Женевски конференце сопредседатель ше хиларах тарра, кийча я дов тешшаме къоастадара тIадерзадаь къа мел хьегача метте дакъа лаца. Вай кийча да Гаргарча Малхбоален дерригача мехкий кхерамзленнен цар доазонаш ца хувцийтаран дунен халкъашта юкъера тешам луча — ООН-а доазонел чухьа е кхыча ларда тIа — дакъа лаца.

Гаргарча Малхбоаленерча дерригача мехкашцара воай гIулакхаш дегIаухаргдола хьалаш хьадара тIехьа латт вай, царех цхьаннена а духьала лаьрхIа цхьаккха хIама долаш дац вай. Юххера а, вай кийча да цу районе сихдаь хьадеш латта герз соцадар санна йола проблема къоастаергйола наькъаш лохача дакъа лаца а. Вешта, кхетадеш ма-дий, Гаргарча Малхбоаленера дерригга гIулакхаш къоастадарца айхха бувзам а болаш мара из хила йиш йоацилга. Ишта а доацаш из къоастаяр агрессора цо бада бахьараши цхьан мугIарагIа дIаоттабелга хургдар.

Отчет еча юкъагIа ЦК-ас Азе пачхаьалкхенашцара лерттIа дола, хIаьта тарлуча моттиге, доттагIала а гIулакхаш дегIадоаладара чIоаггIа уйла тIаахийта хилар белгал а даькха, нов. Л. И. Брежнева хьадовзийтар Индецара, Афганистанацара, Турцецара Советски Союза гIулакхаш.

ДIахо а азиатски континенте машари кхерамзлен чIоагIъярга, укхаза а цхьатаррарча бокъонегIа цхьана леладу гIулакхаш дегIадоаладарга долха наькъаш лохача хьинаре дакъа лаца дага я, аьлар докладчика, Советски Союз. Вай цу оагIорахьа леладергда воай гIулакхаш, леладергда шин оагIорахьарча контактай доазонел чухьа санна, ишта дукххача оагIорахьарча ларда тIа а.

Цул тIехьагIа Отчета тIа дувц Африка пачхаьалкхенашцара-доттагIала бувзамаш дIахо дегIадоаладара хьакъехьа.

Оаха, аьлар нов. Л. И. Брежнева, дерригга да а ду дерг а да бокъонца из леладе безам барашцара доттагIал дегIакхувлара а чIоагIдара а. Колониальни система йохаярах хьахиннача дукха а дукхагIа йолча пачхаьалкхенашца вай вIашагIтохаш да уж машарген кортамукъаленгеи чIоагIгIа кхача гIертар агрессивни доалдарен моллагIа а йола формаш, цхьа мохк вокха мехко доал оттабе гIертар гоама хилар. Бухсоццачара уж дагардараш цхьатарра хилар — вай доттагIал дIахо йодача хана чIоагIлургхиларен тоалургхиларен йIаьхий а беркате а ларда!

3. Капиталистически пачхаьалкхенашца леладу гIулакхаш дегIаахар

Капиталистически пачхаьалкхенашца вай лелаеча политике керттера долаш хила а хиннад хIанз долаш а да машаре цхьана дахара принципаш чIоагIъяра тIехьа, чIоагIгIа машар хилийтара керда дунен тIом хилара кхерам кIаьдбара а хIаьта перспективе из дIабаккхара а тIехьа къовсам лоаттабар. Укх тIеххьарча пхе шера цу даькъе дикка йоккха прогресс е вIаштIехьдаьннад ала мегаргда.

Боккха лоархIам болаш хилар дунен халкъашта юкъера кхерамзле чIоагIъяра даькъе ший бе безача практически балха керттера декхараш нийса белгалде, уж ший XXIV съезде машара Программа тIа хьагойта вай парте вIаштIехьдалар. Цу программо хьахьекхар «шийла тIом» дIабаккхарга бода бокъонца бола никъ, тIемай кхерамгара даьнна цхьана гIулакхаш леладеш машаре дахарга довлара тIехьа лоаттабеча къовсаме хоадамболлаш декхараш оттадир.

Из программа Iалаьмате чIоагIа эшаш а кхоачашъе йиш йолаш а хилар вахаро бакъдир. Юкъара машар хIанз этта баьннаб аьнна вай ала йиш еце а бIубенна ала бахьан да вай дунен халкъашта юкъера хьал тоадаро тешавеш хьахьокх чIоаггIа машар оттабар кхоачаш хилча дика хета хIама хинна а ца Iещ, боккъонца дола реальни декхар долга. Из кхоачашдара низаш ца кходеш болх бе мегарг а ба бе а боагIа!

ДIахо нов. Л. И. Брежнева дийцар машара Программа практически кхоачашъяра вай парте баьча хоадамболча лостамех. Отчета тIа кIоаргга доашха а доашхаш дувц Европе кхохкам кIаьдбараи машар чIоагIбараи даькъе КПСС-он Советски пачхаьалкхенон баьча балхах.

Европе кхохкам кIаьдбар духьен чIоаггIа машар хилийтар духье КПСС XXIV съездо тIахьехам баьбар юкъар-европейски совещании гулъе а из толаме чакхъяккха а аьнна. ХIанз из даьдаьннад.

Хьахиннараша хьийга къа ца дайнилга хьахьокх. Совещане дакъалаьцараша коллективно хьаккхайкадаьд хIанз долаш дола доазонаш телхаде йиш йоацаш долга. Бувкаца а чурча чулоацамца а машаре цхьана дахара хьашташа ма-яххара йола пачхаьалкхенашта юкъе вIаши гIулакхаш леладара принципай свод кийчъяьй. Цу тайппара, ерригача континенте машар хилийтара а чIоагIбара а аьттув боалийташ дола хьалаш хьакхеллад.

Совещанех хьахиннараш дукхагIча даькъе кхоаченна лаьрхIа да. Машаре цхьана гIулакхаш леладар белгалдаьд дукххача доакъошка: экономике, Iилмен техникен, культурен информацен, наха юкъе леладу гIулакхаш дегIакхувлара даькъе. Пачхаьалкхенашта юкъера тешам чIоагIбара тIадерзадаь кхыдола хIамаш а белгалдаьд, цу даькъе тIема даькъе а деш. ХIанз керттердар — Хельсинке барт баь тIанйца ерригга принципаши договоренносташи корта болаш кхоачашъяр.

Цу тайппара, Европе вIаши машара гIулакхаш леладара даькъе карагIдаьнна хIамаш да, уж карагIдаьннараш кIезига а дац.

Европе боккъонца чIоаггIа машар оттабара тIехьа, кхохкам кIаьдбалар кхы хувцалургдоацаш хилийтара тIехьа хIанзчул тIехьагIа кхы а дуккхен тIатеIIан къовсам лоаттабе беза, белгалдаьккхар нов. Л. И. Брежнева. Советски Союзо цу тайпара къовсам лоаттабергба вежарашха йолча социалистически пачхаьалкхенашца, Европерча дерригача машар хьаштйолчен реалистически уйлаш йолчен низашца айхха барт - цхьоагIо а йолаш. Вайна хьалхашка сийлахь-доккха де лерхIар латт: чIоагIа машар Европа дерригача халкъий вахара хиланза даргдоаца хIама а хинна дIаотта беза.

Кердача дунен тIема кхерам кIаьдбара а машар чIоагIбара а, бакъдар аьлча, къаьстта лоархIам болаш хилар капиталистически дунен йоккхагIа йолча державаца — Америка ВIашагIкхийттача Штаташца вай леладу гIулакхаш дикагIча оагIорахьа тоадалар. Цо, шеко йоацаш, цу даькъе Европера дар а долаш бIарчча хьанийцача дунен халкъашта юкъера хьал тоадара гIо дир. США-цара гIулакхаш тоадара вай. КПСС XXIV съезда установкага хьежжа. Iалаьмате чIоагIа теркам тIабахийтар.

Москвен Вашингтонен США президентаца Никсонаца переговораш яьчул а хIаьта Владивостокен Хельсинкен президентаца Фордаца вIашагIкхийттачул а тIехьагIа Советски Союзен Америка ВIашагIкхийттача Штатийн кулгалхой шинна а мехка юкъе машарен нийсхо йолеп гIулакхаш леладелга дегIадоаладанза дарг ца хиларах бола лоархIаме принципиальни барт хьахилар. Из ишта хилар къаьгга хьагойт советско - американски договорий, соглашений, кхыдолча документий бIарччача системо.

Машаре дахара принципаш тIа СССР-ан США-нен юкъе вIаши пайдане дола гIулакхаш леладара дикка йоккха политически лард еллар цу хIамаша. Цар белггала кIезигбу ядерни тIом хьарах бола кхерам. Алхха цунах латташ гу вайна советско-американски гIулакхаш укх тIеххьарча пхе шера дегIаахара керттера итог.

Шинна а пачхаьалкхен классови маIани цар идеологии, гучча бесса, тайп-тайпара яле а хетараши къовсамашин низаца, кхерам тIатувсашин герз эгадеши къестаде а ца гIерташ, машареча политически средствашца къестаде чIоаггIа хьаштдолаш хиларга хьежжа, цу цхьана вIашагIъеллача боккъонца йолча ларда тIара США-царча вай отношеней кхоанен дика перспектива йолаш я.

БIарчча хьанийцача, дикагIча оагIорахьа дегIауха советско-американски гIулакхаш, кIезига лоархIам боацача фактораша укх тIеххьарча шерашка чоалхане дерзадаьд. Цунна новкъарле е гIерт СССР ацара гIулакхаш тоадалар ца ловш дола а бIарчча хьанийцача дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбалар ца ловш дола а США-ра аьннар отташ дола низаш. «Советски кхерам» тIалатт яхаш доацараш а дувцаш советски политика юхмаччахьа яккха гIерт уж, США-и НАТО-и кхы а дукхагIа герз Iоадара тIахьех. Ховш ма-хиллара США торговле даькъе дискриминационни гIулакхаш тIаэцарца дуваденна вай чурча гIулакхашта юкъелехха гIерташ моттигаш а хиннай. Кхетадеш ма-хиллара, из вайна ла могаргдолаш а ла йиш йолаш а хIама дацар. Советски Союза къамаьл дувца мегаргдола мотт бац из. ХIанз, сова хетачох, из массанена ховш да.

Шинна халкъа хьаштий духьен лаьттан тIарча машара гIулакха духьен яьча соглашеней тIанийцача декхарийн чулоацамга а буквага а хьежжа, белгалдаьккхар нов. Л. И. Брежнева, Советски Союз чIоагIа дага я советско-американски отношенеш дIахо а тоаяра тIаберзабаь никъ чакхбаккха.

ДIахо отчета тIа дувц Канадаца. Латински Америка мехкашца, Японеца цхьана леладу гIулакхаш дегIадахкарах.

Дунен халкъашта юкъера климат тоадаларо хьадир экономически, Iилма-технически культурнии даькъе цхьана гIулакхаш леладелга дийндара аьттув бола хьалаш.

Отчетни юкъа дикка дегIа а денад, дикагIча оагIорахьа тоа а деннад СССР-а капиталистически мехкашцара экономически Iилма-технически бувзамаш.

ДIадахача пхе шера цкъаи ахаззен гаргга дегIаенай доазол дехьарча мехкашцара вай культурни обмений объем.

Из дерригга а, белгалдаьккхар нов. Л. И. Брежнева, кхохкам кIаьдбалар хьагойташ дар да, халкъашта юкъе машаре бувзамаш дегIакхувлара вай парте беча балха лоархIаме участок я.

КПСС ЦК-ан Советски правительствай чакхбоахача арахьарча политически балха керттерча лостамех цаI хила а хиннад, хIанз долаш а да — машара Программа из дIа ма-деххара — герз Iоадаран герз цIендаь дIадаккхаран тIехьа къовсам лоаттабар.

Советски кхерам оалаш дар да герз Iоадара тIехьа латтачар доаха керттера бахьан. Цар цу бахьанах пайда эц доккхагIдола военни бюджет чакхдаккха дезача хана а, унзарча герза керда тайпаш кийчдеча хана а, НАТО военни хьинар шоаш бакъде гIертача хана а. Ма-дарра аьлча, Малхбузенна а Малхбоаленна а цхьаккха тайпа советски кхерам тIалаттац. Из юххьанца денз чакхбаллаца геттара боккха оап ба. Цхьаннеца тIом хьоабе дага яц Советски Союз. Советски Союза эшаш бац тIом. Советски Союзо дегIаккхувлац ший военни бюджет, цо кIезигдац, хIаьта лерргIа алсамдоах халкъа хьал-торо тоаяра дIаухийта ассигнованеш. Вай мехко леррагIа а тIехьашка ца боалаш а къовсам лоаттабу машара тIехьа, герзашта доазув оттадара, уж дIадахара, тIаерзаяь хоадамболлаш йола предложенеш тел цо даим.

Советски коммунисташа доаккхал ду герз дIахо а Iоадарца дувзаденна кхерамаш халкъашта тIера дIадахара тIехьа хала а, бакъда, сийлахьа а мисси шоашта тIанйцача къовсамхой хьалхарча мугIарашка шоаш хиларах. Вай парте дерригга халкъаш, дерригга мехкаш гIахьех из кхераме процесс дIаяккхара тIехьа шоай низаш вIашагIтоха. Цу даькъе бухсоцаш вай де лерхIар хила а хиннад, хIанз долаш а да массане юкъара а цIендаь а герз дIадоаккхилга.

Къаьстта аргда аз стратегически герзашта дIахо а доазув оттадара еш латтача советско-американски переговорех. Вай уж ю 1974 шера Владивостоке баь барт кхоачашбе гIерташ а цу даькъе карагIа мел даьннар доадаь дIадоаккхаргдола герз Iоадара керда канал хьа ца делийта гIерташ а. Кхетадеш ма-хиллара, цу дешах йола соглашени боккха лоархIам болаш хургьяр СССР-ан США-нен юкъера гIулакхаш дIахо тоадара.

(ДIахододар 3-гIча оагIо тIа.)

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ XXV СЪЕЗД

НОВКЪОСТА Л. И. БРЕЖНЕВА ДОКЛАД

2. Парте идейно-кхетама болх

(ДІахододар. Долалур 2-чен, 3-чен, 4-чен оагІош тІа).

Вай строя низ латт нах кхетам болаш хиларах. Парте цудухьа наха коммунистически кхетам балара, коммунизм хьалъе кийча, лоІам болаш, ховш нах хилийтара хадданза йоакхо е езаш лерхІ. Отчетни хана **идейни кхетам балара дешаша, керда саг, — коммунизм хьалъергйола бокъонца вола саг хьалкхевара проблемаша йоккха моттиг лаьцар берригача вай балха тІехь.**

Коммунистически кхетам балара гІулакх, хІама эргадаккхара берригa ший революционни болх а санна, КПСС-о ду марксистско - ленински теоре чІоагІача ларда тІа. Марксизма - ленинизма низ латт хадданза творчески дегІаухаш хиларах. Из хьийхад Маркса. Из хьийхад Ленина. Цар васкеташта вай парти массаза а хургья тешаме!

XXIV съезда указанешка хьежжа кІезига хІама даьдац марксистско - ленински теоре актуальни проблемаш кийчъеш. Партийни докуемнташ тІа вІашагІтехай керда общества хьалъяра геттара йоккха опыт, дунен халкъашта юкъера дегІаахара эгтара кердагІча процессашта анализ яьй. ЦІенхаштгІаахара эгтара ... хІамаш карагІдаьннад философски, экономически, исторически Іилмашка, социальни политически проблемаш Іомаеча.

Мохк дегІаахара хІанзарча этапе дІахо а теорена творчески разработка елга лох а ца луш, кхы а лакхлийя дІаотт. Партенен паччахьалкхенен эшаш да эгтара хьалха производствон производствана доал дарн массе а оагІорахьара дегІадоаладарца ювзаенна проблемаш тохкилга, цун эффективность чІоагІа лакхъе торо хулийта рекомендацеш кийчъелга.

Наьха санна лоархІаме да вай общество, хІамаш кхоллаш дола цун низаш дегІакхувлара тенденцешта доагІаш дола дешаш кІоаргга тахкар. Царех да, масала, социализм йизза хьалъяь яьннача хьалашкара къахьегама хьисапи чулоацами, социальни структура хувцар. Къахьегамга хьежжа доагІар декъилга эргадоахаш тоадар, моральни материальни стимулировани цхьана таръяр, социалистически быт, дукхха оагІош йола вай культура дегІакхувлар — уж проблемаш къоастаяра тайп-тайпарча Іилмай викалий низаш вІашагІтоханза даргдац. Вай паччахьалкхел, кхетама, идеологически балха формаши методаши дегІаахара проблемаш а дІахо Іомаянза яргьяц. Цунца дувзаденна чІоагІа уйла тІаяхийта йоагІа общественни уйла Іомаяра.

Советски Іилмахой теркама кІалхара дІаяла йиш яц укх тІеххьарча хана иръенна гонахьарча Іаламен баха нах бебарен проблемаш. Социалистически хьисапе Іаламах пайда дикагІа эцар, эффективни демографически политика кийчъяр — естественни общественни Іилмай бІаргчача комплекта лоархІаме декхар.

ТІа-тІа боккхагІа хул дуне дегІаахарен дунен халкъашта юкъерча гІулакхийн, революционни процесса керттера проблемаш Іилман наькъаца тахкара лоархІам.

XXIV съезд хинначул тІехьагІа массехк соцам тІанийцаб ЦК-ас идеологически балха опыт вІашагІтохаш, из тоабара керттера лостамаш белгалдеш. Масала, Ташкентски городской партийни организаце балхах лаьца баьча соцам тІа дийцад коммунистий марксистско - ленински образоване дешаш. «Белоруссе партийни организаце идеологически кадраш хьахаржаран царна кхетам балараи беча балха хьакъехьарча», «Журналистски кадраш кийчъелген цар говзал лакхъелген тоадара чакхдоахача гІулакхий хьакъехьарча» соцамаш тІа шерра оттадаьд идеологически кадраща беча балха бІаргчача системах дола дош.

Из бахьан долаш **Отчет еча юкъагІа** цу даькъе дикка айденнад моттигерча партийни организацей гІулакхаш. ЧІоагІа уйла тІайохийт цар саггота хьалхашка эттача идейно-кхетама балха дешашта, кІоаргагІа Іомабу цун чулоацам, айхагІа бува из боахами культурен дегІакхувларца.

Дунен политике хиннача дикача хувцамаша, кхоккам кІаьдбаро аьттув бола торонаш хулийт социализма идеяш шерра дІайоаржаяра. Цхьабакъда, цхьаькха оагІорахьара, шин системана юкъера идейни къовсам низ болашагІа отт, империалистически пропаганда — хІилла дукхагІа йолаш хул.

Нейтрализманен компремиссаштен моттиг хила йиш яц шин мировоззрене къовсаме. Укхаза чІоагтІа политически фе хила веза, хьинаре, тІех аьина, дог тешадеш пропагандистски болх бе беза, моастагІаша лелаю идеологически диверсеш шоай ханнахьа юхатоха еза.

Цу тайппара, хІанзарча хьалаша керда декхараш оттаду парте идеологически балха хьалхашка. Партийни организацей практико хьалхабоах вайна леррагІа вай дІадахача цун эффективность лакхъе вай вІаштІехьдаргдола никъ. Из — кхетам балара дерригa гІулакх вІаштІехьдаккхарца лелабу комплексни никъ, вешта аьлча — къахьегамхой бе-беча группай башхалонаш теркал а еш, айхха цхьоагІо йолаш идейно-политически, къахьегама, нравственни кхетам лулга Іалашдар.

Идейни кхетам балара даькъе боккхача лоархІаме да **политически дешар.** Нов. Л. И. Брежнева белгалдаьккхар: дІахорча юкъагІа вай партийни дешара ерригача сета керттердар да парте XXV съезда решенеш кІоаргга Іомаяр. Цудухьа эгтара хьалха вай де дезар къонача коммунисташа а хІаьта иштта парте мугІараштта юкъебахка кийчлураша а XXV съезда материалаш дика Іомаергйола гІулакх да.

ДІаяхача юкъагІа партийни организацеша дукха низаш дІатийннад къахьегамхошта патриотически кхетам балара гІулакха а цу цхьан ханна наьха интернационалистски сакхетам чІоагІбара а. Цу гІулакхаца диллача Іалаьмате боккхача лоархІаме хиннад СССР хьаяь шовзткъе итт шу дизари Сийлахь - боккхача Дай-мехка тІем тІа Котало яьккха ткъаь итт шу дизари дездар.

Советски патриотизман социалистически интернационализман, Советий Мехках, вай Даьхенах доккхал дара, социализмана карагІдаьннараш лораде дІаотта кийча хилара идеяш къахьегамхой, эгтара хьалха къонача ноахала сакхетам чу чІоагІъяр — парте лоархІамегІарча декхарех цаІ хила а хиннад, иштта долаш дусаш а да.

Львовски областа партийни организаце, Тбилисски горкома балха хьакъехьарча соцамашка Центральни Комитето партийни организацей уйла тІаерзаяьяр интернациональни кхетам балара гІулакх вІаштІехьдаккхара даькъерча кхоачамбоацараштa. Тахан раьза хинна белгалдаккха йиш я вайга, цунах нийса выводаш яь хилар. Партийни организацеша инициатива дукхагІа йолаши шеррен болх баьб къахьегамхошта патриотически интернациональни кхетам балара. Юкъера дІаноахаш я юкъ-юкъе нийслуш йола национализман шовинизман белгалонаш, исторически событей мах бара гІулакхаца классови боаца никъ лелабеш йола моттигаш, местничества белгалонаш, патриархальщина хоастае гІертилга. Уж дерригa хІамаш къахьегамхоша кІоаргга кхетадеши хьаллоацаши да, цар дикача оагІорахьара влияни яьй вай мехка халкъий доттагІали вошали дІахо чІоагІдара.

Кхетам балара балхах дувцача хана, новкъостий, ца хьоалабеш бита йиш яц цу даькъера Советски Эскара Іалаьмате боккха лоархІам. Вахара школа йоацаш боагІа кагирхой салтий дезале. ХІаьта эскарера юхабоагІа уж денален дисциплинан школа яьккха, технически, профессиональни знанеши политически кийчон йола нах а хиле.

Социалистически Даьхенна, машарен интернационализман идеяшта, халкъий доттагІала идеяшта дег тІара мутІахьа долча уйланца хьалкхедаь да вай эскар. Духхьал цунца белгалагІа да Советски Эскар буржуазни эскарел. Духхьал из бахьан долаш дукха деза советски наха шоай эскар, доккхал ду цунах.

Наха политически кхетам балара бустам, бакъдар аьлча,— хаьдда гІулакхаш. Коммунистически идейность — из я знаней, дог тешара, практически гІулакхий цхьоагІо.

Политически къахьегамен кхетам лулга айхха вІашагІа дувзаденна хиларах гуччахьа хьахиннар — хІанз айенна социалистически яхь. Къахьегама коллективайн производстве хьалха латтарийн инициативни гІулакхий масалаш а доаладаь, нов. Л. И. Брежнева белгалдаьккхар, цхьаккха а керда дІадоладаь дика гІулакх ца довр лоархІаме хилар. Социалистически яхь, къахьегамца коммунистически гІулакх леладара тІехьара болам дІахо а ма-могга дегІакхувлар — иштта да вай юкъара низ бола лозунг.

Коммунистически кхетам балaро лерхІар халкъа образованен профессиональни кийчони система хадданза эргайоахаш тоаелга да. Из къаьстта лоархІаме да хІанз, Іилма-технически революце хьалашка. Гуш да, белггала аьлча, ерригa общеобразовательни система а эгтара хьалхарча аргІанна юкъера школа а дІахо цІенхаштта эргаьккха тоаянза ярг ца хилар.

Отчета тІа белгалдоаккх, къахьегамхой экономически дешара шерра система XXIV съезда решеней ларда тІа вІашагІъелла хилар. Цунах хІанзле а чакхваьннав 42 миллион совгІа саг. ХІанз дешаш 36 миллион саг ва. Из болх дІахо бе боагІа.

Цхьаккха хІама дац дош аьннача хилар хІара деннарча гІулакхий боарам хинна дІа а отташ, вахарера йизза моттиг хьаллацарал, общественни декхар сакхетам болаш леладарал чІоагІагІа сага сий доаккхаш. Цу тайпара йизза моттиг кийчъяр — **нравственни кхетам балара декхар.**

КІезига хІамаш карагІдаьннадац вайна советски халкъа хьал-торо тоаяра даькъе. Вай дІахо а леррагІа кхоачашдергда из декхар. Цхьабакъда, материальни торонаш дукхагІа хиларца цхьана наьха идейно-нравственни культурни боарам хадданза лакхлургбола гІулакх данза даргдац. Вешта хуле, мещански, кагийбуржуазни психологе рецидиваш кхача тарлу вайга.

Отчет еча юкъагІа Центральни Комитета гІулакхашка йоккха моттиг дІадаьцай **массови информацеи пропагандаи средствай** идейни боарам лакхбара, цар болх вІаштІехьбахарен оперативно лелабарен дешаша. Из бахьан долаш кхы а дукхагІа чІоагІъеннай экономика, Іилма, культура дегІайоалаяра, дерригача общественни вахара еш йола воздействи.

Укх тІеххьарча шерашка дукхагІа хиний советски кепайоазон тиражаш, алсамъяьннай керда издaнеш. Хьадаьд 400 совгІа керда газет, 113 журнал. Подписка даннешка хьежача, вайцига хІара дезала юкъера лаьрхІача хІанз йиъ совгІа периодически издани кхоач. Из лакха хьоиxам ба. Цунца цхьана ховш да, тІа-тІа дукхагІа эшаш йолча дукхача изданешца кхоачам белга тІехьадусаш долга. Укхаза уйлае еза, белггала аьлча, каьхат дукхагІа хьадара. Дувца эше а тамаш я, из боахама дош хинца ца Іеш, хилар. Иштта сихагІа кердаяккханза яргьяц газетий, журналий, радио, телевидене материально - технически база.

Партийни организацеш декхарийла я прессана хІара денна, хаьдда кулгалде, цар выступленей идейни боарами действенности айелга Іалащде.

XXIV съездо цІенхаштта теркам тІабахийтар **литературан искусстван** дешашта. Хьакхеллача къаьгтача, говзаме долчун дика мах а баь, съездо билгаллир уж е кхыбола литератораш, искусства деятелаш творчески перспектива йоацача новкъа баха тарлуш хинна цхьадола гІулакхаш.

Тахан вай ала йиш я литературан искусстван дешаш XXIV съездо геттар нийса къоастадаь хилар. ДІадаха шераш белгалда коммунистически общество хьалъяра парте юкъарча, халкъа юкъарча гІулакха юкъе тІа-тІа дукхагІа хоалуш дакъа хьоча творчески интеллигенце болх дІахо хьинар долашагІа баь хиларца.

Из дика, хІама хьакхолла процесс гучаяла ма-йоаггІара, гучаьлар вай мехка тІеххьарча шерашка хьакхеллача социалистически реализма кердача произведенешка. Цар тІа тІа-тІа дукхагІа, хІаьта керттера дар да — кІоаргагІа хьехаду мехка вахарера керттера, лоархІамегІа дар, советски наьха кхелий цхьа дакъа хинна дІаэттар.

Художественни интеллигенцена юкъе, аьлар дІахо нов. Л. И. Брежнева, творчествах доагІар шоайла а ший творчествагара а хьадехилга дегІаденад, доахка гІалаташ долчча тайпара дувцаш мах бу талмаста, говзаме йоацача, цул а совгІа идейни гІалаташ доахкаш йолча произведенейн постановкайи. Цу дерригнеца — творчески союзашта, цар партийни организацешта карагІдаьннар.

Литературан искусстван дешашка партийни хьисапе хьажаро принципиальностаца вІаши тарду художественни интеллигенце чІоагІа терко яр, цо творчески лехараштa гІо дар. МоллагІча произведене общественни лоархІам беча хана кхетадеш ма-хиллара кертера дар хила а хиннад долаш а да цун идейни лостам.

Нов. Л. И. Брежнева культура деятелашта — парте членашта а парте боацараштa а вай историна, вай хІанз долчун а хургдолчун а, вай партена а халкъа а, вай сийлахь-йоккхача Даьхенна ма-йоаггІа керда произведенеш цар хьакхоллар ловш ловца баьккхар.

3. Паччахьалкхени общественнии организацешта партийни кулгалдара цхьадола дешаш

Коммунизм хьалъеш вай беча берригача балха лоархІаме лостам ба советски общества политически система массе а оагІорахьара дегІайоалаяр. Дувцар да социалистически паччахьалкхел эргайоахаш тоаярах, социалистически демократи дІахо эргайоахаш дегІакхувларах, паччахьалкхени общественнии вахара правовн лард чІоагІъярах, общественни организацей болх айбарах.

Паччахьалкхел хьеча даькъе парте къаьстта терко ю **Советий балха.** XXIV съезде йоалаьча предложенеша маяххара тІанийцар депутата статусах дола Закон. Цо дика белгалдир депутатий бокъонаши декхараши, хІаьта иштта царна леладеча гІулакхий хьакъехьара паччахьалкхени общественнии организацей декхараш. Цох хьахиннараш холуш да. Советий депутатий инициативах хІанз хьалха доахаш а къестадеш а лоархІаме дукха дешаш да.

Шоана дагадоагІа ший хана Политбюро инициативагІа юртарчен поселковни, районнии городскойн Советий бокъонаши материальни торонаши шеръеш доля Законаш тІанийца. Отчетни хана Іояьча опыто хьахьекхар из геттара нийса даь хилар. Советий балхо, оалаш ма-хиллара, керда са даьккхар. Хетаргахьа делегаташа хьаллоацаргья краевой, областной, окружной Советий бокъонаш белгалъеш дола Законаш тІаэцарах йола предложени.

Оаха массаза а къестадаь вож дош да вай законодательство эргадоахаш тоадар, социалистически правопорядок чІоагІъяра дош. Партийни правительственни органаша вІаштІехь а даьха СССР Лакхехьарча Совето, республикай Лакхехьарча Советаша вай вахара цхьайолча керттерча проблемаех дола законаш тІаэцар боккха социально-политически лоархІам болаш да. Цу балха тІа кІезига лоархІам болаш хиланзар СССР Лакхехьарча Совета массазара комиссеш. Цар боах хоалуш айбеннаб тІеххьарча шерашка.

Дукха ха йоацаш Политбюрос гІулакх доагІача органашта тІадиллад къахьегама, административни бокъо, кхы цхьадола законаш эргадоахаш тоадара предложенеш кийчъе, общественни вахарера керда явленеш теркалъяр духьа.

Иштта кІезига дац боахамера гІулакхаш леладара бокъонаш дикагІа хилийтара де дезараш а. Цу сферерча вай законаша тешамегІа Іалашде деза продукце дикал айяра, кхомбара режим лелаяра декхараш кхоачашделга. Уж чІоагІагІа духьал латта деза паччахьалкхе Іехаеш, припискаш еш, социалистически доалахьенна тІакхувдаш, местничество лелаеш, и. кх. дІ. йолча факташтa.

Хетаргахьа, Советски паччахьалкхен законий свода кепатоха еза ха хьатІаэттай. Цо гІо дергда ерригa вай правопорядок цхьан кота тІа яккхара. Вай законаш берригача советски гражданашка дикагІа кхетадайтаргда цо.

Отчета тІа йоах советски законаш, советски общества хьашташ, советски гражданий бокъонаш лораеш **йолча милице, прокуратура, судий, юстице органий болх эргабоахаш тоабара парте теркам тІа а ахийтаб дІахо массаза тІа а ухийтаргба.**

ДІахо нов. Л. И. Брежнева аьлар: империалистически паччахьалкхений разведкаша, доазол дехьарча тайп-тайпарча антисоветски центраша, кхыча моастагІал доаллача элементаша леладеча зуламеча гІулакхех советски общество тешаме лораю **паччахьалкхен кхерамзлен органаша.** Цар болх бу дунен халкъашта юкъерча хьалаца а советски общество дегІаяро а дІадехараша ма-яххара. Вай чекисташа лора а ю дегІа а йоалаю революце рыцара — Дзержински Феликса ларде ехка традицеш.

Парте кулгалдеши лаьгІ ца болийташ тІахьожам лоаттабеши беш бола шоай берригa болх паччахьалкхен кхерамзлен органаша бу халкъен паччахьалкхени хьашташка хьежжа, дукххача къахьегамхоша шерра хьаллоацаш, конституционни нормаш, социалистически законность чІоагІа леладара ларда тІа. Эгтара хьалха цунца ба цар низ, царна тІаехка функцеш толаме кхоачашъяра бола керттера тешам.

Дерригача укх шерашка парте йоагІа терко яьй вай мехка **оборонни низ чІоагІбара а герзашцара низаш эргадоахаш тоадара а.** Тха съездага дІаала йиш я цу даькъе вай даьр кІезига доацилга. Герзашцара низаш хІанзарча герзацен тІема техникацен кийчделга тоаденнад. Айденнад лични состава тІема кийчо елга, идейни чІоагІбелга. Дерригa чулаьцача, новкъостий, советски халкъа тийша хила йиш я цо хІама хьакхоллаш хьегача къих хьахиниар тешшаме лораеш хиларах.

Цхьанне а шеко хила ягІац Советски Союза сийдола Герзашцара ТІема Низаш дІахо йодача хана а шоай бехктокхаме декхар — советски халкъа машаре къахьегам лорабелга, массане а юкъарча машара чІоагІале хулга — кхоачашдара вай парте де мел дезар дергхиларах.

Советски политически системах дІакъаста йиш йоаца дакъа да общественни организацеш. Ерригаш а хьанийца цар чулоац йеххара берригаш а хІана бац аьнна кхийна баьнна нах. Из башха дика гІулакх да. Вай общественни организацеш — общества гІулакхашта доал деча гражданаша дакъа лацара лоархІамеча наькъех цаІ. 107 миллионал совгІа вола саг чувоагІача эгтара массови йолча общественни организацех **профессиональни союзех** дувцаш докладчика белгалдир, профсоюзий балхо юкъарчал доацаш гІо ду сага творчески низаш тІаухийтача керттерча сфере — производства сфере — демократи чакхъяккхара.

Профсоюзий эгтара хьалхара декхар да къахьегамхой бокъонаши хьашташи лорадар, уж хьинар тІаухийташ хьежа еза бытовой, социальни дешашка. Вай общества вахаре йоккха моттиг кхоач профсоюзашка. ХІаьта цо доккхий гІулакхаш делга царна тІа а дул. Профсоюзий болх вІаштІехьбаьккха хила беза цар бокъонашен цар бехктокхамон дІадехараш дикагІа кхоачашдергдолаш.

ДІайха дешаш кІезига яьха а дац оалаш а дац вай **Ленински комсомолах.** Из дизза доагІаш а да, новкъостий. 35-миллионни комсомольций эскар — парте тешаме гІонча, цун гаргтара денале резерв МоллагІа декхараш парте оттадаьдар аьнна комсомол къонала хьинарца йоалалу уж кхоачашде.

Комсомола къахьегама сийле — цо чІоагІа яькха позици. Бакъда кхетаде деза вахаро комсомолагара тІа-тІа дукхагІа хьадехилга. Алхха комсомоле ма Іомалой кагий нах коммунизм хьалъеча сакхетаме дакъа лаца. Из тайпа сакхетам хьахилийта атта дац гІулакх къонача, оамал хьахинна яланза болчарца долга теркалдича хІаьта а. Уж кийча ба моллагІа дІадоладаь дика гІулакхаш дег тІара хьаллаца. Бакъда формализм, кхетам балара балхацара бюрократизм духьал яьлча дег чура цІи йоаю. ХІаьта вай декхар из цІи лораяь ца Іеш чІоагІагІа ягийтар ма-дий Вайна лов энтузиазм, сийрда хьаькъал, къона хьинар уж мел бахача хана вай нахаца хилар. Цунна гІо де деза комсомоло, из цо чІоагІа йоакхо еш хила деза.

Парти чІоагІа тешаш я кагирхоша, комсомольцаша коммунизм хьалъеча керда сийдола оагІокаш юкъехьоргхиларах!

Вай халкъа доккхийча гІулакхех дувцаш аланза Іе йиш яц царна юкъерча советски кхалсага лоархІамах. Цо ше ца кхоярах, цун хьаькъалах дукхагІча даькъе хьахиннад вай Даьхенна карагІдаьннараш, цун коталонаш. Общественни вахара дерригача доакъошка вай съездо дІахо оттадергдола лоархІаме декхараш кхоачашдеча тешам болаш доккха дакъа юкъе хьоргда вай сийдолча кхалнаха. Парте ший декхар лерхІ къахьегама процессе дакъа лоацар, нана а бераш хьалкхедер а, цІеннана из хилара тарра кхалсага даим йоакхо елга.

Доазол дехьарча критикаша каст-каста харцахьа доах законности правопорядоки чІоагІъяр духьа советски паччахьалкхено дечун маІан. Дисциплина чІоагІъярахи общества хьалхашкарча гражданий бехктокхамахи мел дувцар цига хьахьокх демократи телхаеш дола гІулакх санна.

Бакъда, личность, гражданий бокъонаш ма-могга дегІаяхкара йоакхо а еш цунца цхьана вай йоагІаш йола терко ю общественни дисциплина чІоагІъяра, общества хьалхашкара шоай декхараш берригача гражданаша кхоачашъяра проблемай.

Дагадохийта мегаргда, вай общество нравственни да коммунизм хьалъяра хьашташта гІулакх деш мел дар, аьнна дола Ленина дешаш. Из санна вай ала йиш я вайна демократични да халкъа хьашташта, коммунизм хьалъяра хьашташта гІулакх деш мел дар. Цу хьашташта духьала дар вай тІаэцац, из харцахьа да аьнна цхьанне а вай теша а дергдац. Вайна дика хов воай политически система эргайоахаш тоаеш воаш малагІча лостамагІа долх. Вай чІоагІа тешаш да воаш лаьна никъ нийса хиларах.

ХІанз вайна теорегара хайна ца Іеш дуккхача шерашкарча практикагара а хов: социализм йоацача бокъонца йола демократи хила йиш йоацаш санна, демократи массаза а дегІа ца йоалайча социализм а хила йиш йоацилга.

Социализм — из динамични дегІауха общество я, йоахар дІахо нов. Л. И. Брежнева. Цхьа ди даккхац вай цхьан метте латташ, вай массайолча хана дІахьалхашкахьа ух. Цудухьа вай общества политически система эргайоахаш тоаяра духьа баь болх кІоарга социальни маІани лоархІами болаш да.

ЦІаькхазза а ях аз, даьр дукха да. ХІаьта хІанз даьр вІашагІтоха ха хьатІаэттай. Из дагакхоаб вай СССР кердача **Конституце** проект кийчъеш. Из болх дика, сих ца луш беш латт, отташ йола хІара проблема тар ма лу нийсагІа къоастае а цул тІехьагІа проект дерригхалкъага ювца дІаяла а лерхІаш. Бакъда укхаза, съезде ала безам ба из болх беш теркалдеча цхьадолча керттерча хІамаех.

Конституце кердача проекта тІа, хетаргахьа, дІахьокха йоагІа социализма сийлахь-йоккхий коталонаш, дІаязъе йоагІа вай паччахьалкхен классови чулоацам хьахьокхаш йола социалистически строя юкъара принципаш меттел, хІаьта иштта дегІаеннача социалистически общества, цун политически организаце керттера белгалонаш а.

Коммунизма материально-технически база хьалъярца дувзаденнача декхарий хьисапо динза даргдоацача оттаду халкъа боахама кулгал дара принципех Конституце тІа доашха а доашхаш дувцилга. Цунца цхьана бакъахьа хургда общества духовни вахаре, Іилма, халкъа образовани, культура дегІаахара эша хьалаш Іалашдеча паччахьалкхен бола лоархІам хьахьекхача а. Цунца цхьана вай белгалдоаккхаргда къахьегача сага, дерригача халкъа хьаштий духьа коммунизм хьалъелга шийна хьалхашка оттадеш йола паччахьалкхе хиларах тарра социалистически паччахьалкхен гуманистически маІан.

Кердача Конституце проекта керттерчарех цхьа белгало хургья социалистически демократи дІахо а чІоагІъелген дегІайоалаелген.

Вай хьа а даьхкад, хьа а доагІа вай паччахьалкхено эгтара тІех лерхІаш дар керда Конституце тІа чІоагІден нийса къоастаден доагІаш хилар тІара. ХІаьта, из эгтара лакхехьара лерхІар дар да коммунистически общество хьалъелга.

x x x

Кастта, цхьа шуи ах шуи даьлча, дездергда Сийлахь-Йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизар. Кховзткъа шу саго вахаш йоаккхача юккъерча ханал кІезигІа да. Цхьабакъда цу хана вай мехко баьб бІаьшерашка бе боагІачоа нийса никъ.

Вай хьаяй керда общество, адамлена хІанзалца йовзаш ца хинна общество. Из кризисаш йоаца, экономика, хинна яьна социалистически отношенеш, бокъонца йола кортамукъал хадданза дегІауха общество я. Из Іилма материалистически мировоззрене доал деш йола общество я. Из кхоаненах, сийрдача коммунистически перспективех чІоагІа бІубенна общество я. Цунна хьалхашка хьайийлла я дІахорча массе а оагІорахьарча прогресса доазув доаца паргІатонаш.

Баьча наькъа вож керттера итог я вахара вай советски образ. Денгара денга чІоагІлуш йола йиззача коллективизман новкъосташха йолчен атмосфера, мехка дерригача къамийн халкъийн цхьоагІо, доттагІал, вайна низ, денал тела нравственни унахцІено — иштта да вахара вай образа къаьгта дола доазонаш, иштта да вай вахара дулххи цІехи лета дола социализмана карагІдаьнна сийлахь-доккхий хІамаш.

Юххера а, дІадахача 60 шера эгтара керттера итог — из советски саг. Кортамукъал а яьккха, из эгтара халагІча тІемашка лорае хайна саг. Кхоане хьаеш ваьлла саг, низ а ца кхобеш, цхьанна хІамах бІу ца къажаш. ТІа мел эттача тохкамех чакхвоалаш, ше вовзаргвоацаш хувцавенна, ший идейни бІуболар вахара геттара доаккхача хьинарца, культураца, знанеща, уж юкъейоалае харца вІашагІтеха саг. Из ва, дог дІайха патриот а волаш, бокъонца вола интернационалист хинна а массаза хургвола а саг.

Дерригача дунен халкъашта гуш Советий мохк хила бокъо а йолаш машара чІоагІалон машара байракх лелаери хинна латт. Машар лорабарай чІоагІбарай, хІама хІалак дергдолча кердача тІемаех адамаш мукъадахара де йиш мел яр ду вай, дерг а да!

ХІаа, вайна хов, ерригa проблемаш хІанз а къоастаяьяц. МоллагІа а критикел дикагІа довз вайна воай кхоачамбоацараш, гу халонаш. Уж вай толамца дІа а йоах. Вайна га а гу, довза а довз вай общество дІахо а дегІаахарген эргайоаккхаш тоаярген вуга наькъаш.

Вай хІаьз а коммунизмага кхаьчадац. Бакъда дерригача дуненна гуш да вай парте болх, цо лерхІараш сага долча беркaта, сага духьа хиланза дарг мел доацар хилийтара тІадерзадаь долга. Партена из геттара доккха-деза, гуманни дагалаттар да из халкъаца ювзар, цо берригача советски нахаца вІашагІтох из чІоагІача, хадаргдоацача бувзамашца.

Къаьмал даь чакхвоалаш нов. Л. И. Брежнева аьлар: советски наха хов: халонаш йолча хьалха кмоммунисташ болга. Советски наха хов: фуннагІа тІакхачарах коммунисташа хІалвутаргвоацилга. Советски наха хов парти йолча моттиге толам боалилга, котало йоалилга! Халкъ теш партех. Цо йизза хьаллоац цун чура а арахьара а политика. Цо иттазза совбоаккх парте низ, из ба цун хьинар духхдувла хьаст.

Бакъда коммунисташта а хов мехка доал де шоаех тешам бенна халкъ — из къаьстта къахьегам дукха беза, къонахчал дола, фуннагІа ловргдола дег чура камаьрша, хІамах сакхеташ а хьаькъал долаш а халкъ долга. Из хало тІаэттача дохаргдоаца халкъ да. Ший доккхача гІулакха тІа даьна зІаммига хІара гІалатилг новкъа хул цунна. Шийна карагІдаьннарех сонта дувлац из, бакъда цар мах боа а бац. Из кхыча халкъий дега гІози халахетари царца декъаш да, из кийча да цар нийсхонна, кортамукъала, социальни прогресса тІехьа лоаттабеча къовсаме гІо де. Советски халкъ — из бокъонца дола сийлахь-доккха, турпала халкъ да!

Новкъостий. Советски мехко, вай халкъо атта боаца, бакъда сий дола никъ баьб. Сона хетачох, вайх, коммунистех, хІаране, нагахьа санна кхыбола никъ харжа безам хургбарий хьа аьнна шийга хьаттача: хургбацар. аьнна жоп лургдар. Вай никъ — из бакъдолчун никъ, кортамукъален никъ ба, из халкъа ираза никъ ба.

Вай съездо тІаэцаргйолча решенеша керда гІулакхаш дара эша боккха низ лургба, уж кхоачашъяр хІара коммуниста, хІара партийни организаце, ерригача вай парте сийлен гІулакх да.

ХІаьта, новкъостий, кхы а дІахо дІахьалхащка — воаш кхача гІертача доккхийча де лерхІарашка гІоргда вай!

Даькъала хийла вай ленински Коммунистически парти — Іилма коммунизма парти!

Даькъала хилда адамий йисторе чухь эгтара хьалхара коммунистически общество хьалъеш доалла вай халкъ!

ЧІоагІ а лулда, дегІа а доагІалда социализма мехкий халкъий доттагІал, коммунисташ а социальни къамани кортамукъален дерригa низаш а интернациональни кхотадалар!

Даькъала хилба чІоагІа, нийсхон машар!

Даькъала хийла коммунизм!

(Новкъоста Л. И. Брежнева докладага чІоагІа ла а дийгІар, чІоагІа, дІаьхдаь тІоараш детташ дуккхаза юкъагІа аьхар).

* * *

Новкъоста Л. И. Брежнева аьнна тІеххьара дешаш чІоагІа, дІаьхдаь тІоараш детташ тІанийцар гулбеннараша. Съезда делегаташи хьашийи хьалгІовт. Зале дек Советски Союза Коммунистически парте, цун Ленински Центральни Комитета сийна доаха ловцаш, низ бола «Ура!», «Сийле хийла КПСС!», «Даькъала хийла вай ленински парти!», «Даькъала хилда сийлахь-доккха советски халкъ!» яха дешаш.

Белоруссски ССР. Мински автомобильни заводо араxцa йолаяь «МАЗ-5549» яха автосамосвалаш. МАЗ-ех йола хьалхара машинаш санна йоацаш керда самосвал дунен халкъашта юкъерча стандарташка хьажжа хьаль я. Цун чархаш зІамагІа я, цудухьа латтар чІоагІагІа да, тормозий система къаьста я, сердал тела система дикагІа я. Эргаьккха тоа а яь паргІатагІа хургйолаш нийсъяьй водитела кабина.

СУРТА ТІА: «МАЗ-5549» керда модель.

А. НИКОЛАЕВА сурт.

ТАСС фотохроника.

Вознесенски газобензинови заводе хьалха латташ я Баркинхоев Башира кулгалдеча комбинированни установка коллектив. Къаьстта дика къахьегаш ба укхаза технологаш Коневцова Людмила, Безуглов Михаил Егорович, Безуглов Николай, кхыбараш.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) установка начальник Б. Баркинхоев, технологаш Л. Коневцева, М. Безуглов, Н. Безуглов.

И. ПЛИЕВА сурт.

Социализм—творчески къахьегами иразм

Дукха хана дензь Вьетнама Демократически Республике йовзаш а лоархІаш а я Хатай яхача провинцера кустарни промыслаш. Производственни кооперативаш а яь вІашагІтехача 80 эзар гарга болча говзанчаша бамбуках, чах, дахчан тайп-тайпарча породех, ратанах (пальмай тайпа) хьаду хоза тускараш, маькхлоатторгаш, эзашн соми чуловттаберғаш, истолаш тІа тувса гатаи, кІувсалгаш, оаркхилгаш. Из продукци мехка а гаьнна цун доазонел арахьа а чІоагІа лоархІаш я.

СУРТА ТІА: Нинько яхача кооперативера плетельщицаш.

ВИА—ТАСС сурт.

БОЛГАРСКИ СТАХАНОВКА ВОРХІЛАГІА ПЯТИЛЕТКА

Завода шерача корех чухьеж сийрда малх. Из маьлха сердал юхьа тІа эттача йІайха хет цу кхалсага. Ер сатем боацаш хилар, е укхан гІулакха реьза е болаш кІалгІолла укхангахьа бІарг кхоабаш новкъостий хилар дий теш из? Цо мел ловза ког, лестаду кулг шийга хатта безам болча хаттара жоп луш санна дар цун: «Могаргда, бакъда могаргдолга» кхы аттагІа мича дар пхийтта станок лелае йолаеннача хана а...»

Из ди Коцева Парашкевица, Асен Халачева цІерагІча плевенски фабрика ткачихайна моллагІдар санна дацар. Цу хана дензь ши шу гаргга ха яьннай. Фабрике къахьегаш цо даькккача ткъо шерах ши шу. Цу дерригача шерашка хьалха латтарех хиннай из. Бакъда цун къахьегама биографе чухь эггара лоархІамегІа йола ха Советски Союзе хиннначул тІехьагІа дІадаха тІехьара ши шу да. Цунна шоай опыт дІаялар советски ткачихаша. Коцева царех еттаелар Москве, Ленинграде, Минске, Киеве. Цигара ший Плевене цІаенначул тІехьагІа аьннад цо: «Сога дикагІа булургба болх»

Хьа тІа кхаьчар дешара а хьалха латта опыт Іомаяра а бетташ. Хала хетараш а сагатонаш а хилар. Цехера станокаш сеца латташ а ха йоагІар: кхоалагІча сменагІа болх бе кхалнах тоъацар. Цу ханна йолаелар бархІ станока тІа болх беш хинна из пхийтта станок лелае. Тешаш яр из кхыбараша а из дергхиларах. Иштта хила а хилар. Фабрикера ийс болхло цо санна пхийтта станок лелае болабелар. ТІаккха — 24 станок...

Соахка апрель бетта Коцева Парашкевица Ростовски обласіа Шахты яхача доттагІал тессача городерча цІи хезача ткачихаца Печенкина Альбинайца социалистически ях лелае аьнна договор оттадир.

— Альбинайца дІа - юха къамаьл деш тхо долаш, — дегалувц болгарски ткачихас — цунга хаьттар аз, масса станок лелае могаргдар хьона, аьнна, цо сога багашта аьлар, цІенхошта аьлар хац сона: «дуккха станокаш», аьлар. Со цкъарчоа кхера а елар. ТІехьагІа уйла йир аз цун дешай, тІаккха кхийтар: технически прогресс — из масса хана хьалхашкахьа дІаахар ма - дий, хІаьта балха методаш а хадданза эргайоахаш тоае йиш йолаш ма - йий. «ЧІоагІлелахь, Парашкевица! — аьлар аз са - сайца. — Хьа ткъаь йиъ станок из дІадаьнна хІама да хьона! ЦІаера со Плевене, фабрике, цу хана дензь цу къамаьла уйла еш я со —

Укх деношка Болгари кийчлуш я март бутт чакхбоаллаш хургйолча парте XI съездага. Къахьегама коллективаша лекхара декхараш тІаийду, къахьегама овсарлеи продукце дикали лакхъяра керда кхоачамаш гучадоех. Хаьттар аз, мишта леп плевенски ткачихай гІулакхаш, аьнна. Сога аьлар:

— БКП XI съездеи КПСС XXV съездеи сийна стахановкас Коцева Парашкевица ши квартальни план 15 февралеи ший ворхІлагІа пятилетка 20 беттаи кхоачашъе лаьрхІад.

Спаска ГАЦЕВА,
болгарски журналистка
(София — пресс — АПН).

ХІАМА ХЬАКХОЛЛАРА БОАРАМАШ

ЛоархІаш дола хІама дукхагІча даькъе нола тІара хьалархІа доладу. Кердача шера 0 сахьати 10 минути яьлча Яноша цІерагІча будапештски больнице ваьв Лаци, цул тІехьагІа шовзткъа минут яьлча Сентеше яхача районни городе ваьв Тиби — 1976 шера Венгре хьалхара гражданаш...

Кердача шера хьалхарча дийнахьа «Непсабадшага» хоам бир Чепольски металлургически машиностроительни комбината номер цаІ йолча мартеновски пишка гІулакх деш йола Пала Файта бригадо 80 тонн цхьоалагІча сорта болат лоаладаьд аьнна. КІора хьалхара топнаш хьа а яьха Іойоассаьй Татабаньерча шахтераша, «Іаьржача дошох» хьалхара цистернаш хьалйизар сегедски мехкдаьттахоша.

Тайп - тайпарча городашка хьалхара цІенача цІеношка хайшар баха нах. Болх бе йолаеннай керда производственни мощносташ. Январь бетта, ханал цхьа бутт хьалха Дунауйвароше, масала, испытани е йолаяьй шера 100 эзар тони гафрированни каьхат арахецаш хургйолча кердача фабрика механизмашта.

Бакъдар аьлча, венгерски металлургаш, энергетикаш, машиностроителаш, текстильщикаш, халкъа боахама кхыча доакъой бІаьш эзараш болхлой кердача шера шоаш дер нола тІа хьа лархІа болабеннабац. ГІишлошъераша, масала, йиълагІча пятилетке 30 эзар керда квартира хьалъе йолаяьй. Металлургаша планал совгІа 75 эзар тонн гаргга чони 55 эзар тонн прокати арахийцай. ХьалххагІе даьча лоархІамех пхе шера къаман доход 35 процент, промышленни производство — 38 процент, хІаьта юртбоахама продукци йоаккхилга — 18 процент тІаккхийттад. Уж дерригаш планагІа лаьрхІа хиннарел дукхагІа да. Венгерски экономика хьалхарча пятилетка боарам тІа саца ца Іеш кхы а сихагІа дегІаенай.

ПятилеткагІа хьалъяьй 800 эзар киловатт низ бола Гагарина цІерагІа теплоэлектростанци, Ленинварошера олефинови завод санна йола индустриальни гиганташ, дилла даьнпад «Дружба» яхача нефтепровода шоллагІа гов, хьаяьй «Тиса — 2» яха гидроэнергетически система. Атомни электростанцена, цементни завода, итташ йолча кхыча предприятешта лардаш ехкай.

ЙиъплагІча пятилетка тІехьара шу Венгре ший тайпара дар. Цу шера хилар ВСРП XI съезд, фашизмах мохк мукъабаккхара 30 шу дизар, Паччахьалкхен собрание хоржамаш, профсоюзий XXIII съезд. Декабре хиннача венгерски парламента сессе тІаийцар дегІаена социалистически общество хьалъяра новкъа керда мулаш доахилга белгалдаь йолча пхелагІча пятилеткаx дола закон. ПланагІа къаман доход 30 — 32 процент, промышленни производство 33 - 35 процент, юрта боахама продукци йоаккхилга — 16—18 процент йиълагІча пятилетке хиннaчул дукхагІа хилийта лаьрхІад. Къахьегамхой реальни пайдаш 14 — 16 процент лакхлургда.

Венгерски доттагІаша белгалдоах, шоашта карагІдаьнна толамашн мохк дІахо дегІа боалабара де лерхІараши вежарашха долча мехкашца, эггара хьалха Советски Союзаца а леладеш айхха экономически сотрудничествои доттагІали леладарца хьахулаш хилар. Парте XI съезде ше къамаьл деш ВСРП ЦК Хьалхарча секретара Янош Кадра аьннад: «Къаьстта чІоагІа лоархІам бу оаха кІоарга а дохаргдоацаш а дола Советски Союзацара вежарашха дола доттагІал хадланза чІоагІдара. Вай халкъий хьашташ, революциони идеяш, де лерхІараш: марксизм - ленинизми пролетарски интернационализми, социализми хьалъяр юкъара да».

Соахкара шу чакхдоалаш лоархІаме событи хилар советско - венгерски гІулакхашта юкъе — 1976 - 1980 шерашта йолча товарооборота соглашенена кулгаш яздаьд. Шинна а мехка халкъбоахамий планашта координаци ярах хьахулачунга а хьожаш кийчъяьча цу соглашене башхло социалистически экономически интеграце Комплексни программагІа СССР-е хьалъеш йолча предприятешкара поставкаш цига дІаухий таргйолаш хилар я.

Пхе шера кхы а чІоагІагІа кІоаргълургда шин мехка юкъера къахьегам дІаннисбара, специализации кооперировании яра гІулакхаш. Практико хьахьекхад иштта цхьана къахьегилга пайдане хилар, масала, автомобильни промышленносте, электро - вычислительни машинаш хьаеча, юртбоахама машиностроене, бедала ресурсаш кийчъеча. Цу тайпара цхьана къахьегилга цхьадолча доакъошка дуккхача ханна лаьрхІа а хургда.

Пхе шера Венгре Советски Союза лургъя 30 эзар автобус, 300 портальни кран, хиш тІа а форда тІа а гІолла лела 93 кран, дукхагІа ейтаргъя яйгачеи кхачани промышленноста изделеш. ХІаьта иштта венгерски экономика дегІайоалаяра боккха лоархІам болаш хургъя советски машинаш, оборудованеш, бедал.

Керда пятилетка тешшаме дІайолаяьй Венгре, хІаьта хІама хьакхоллаш болча машарерча къахьегама боарамаш лакх а ду.

М. ПОПОВ.
(АПН).

Болгари. Пловдиверча промышленни предприятей коллективаш бедал, материалаш, доагор кходар духьа лелаеча яхья инициатораш а хинна дІазттай. Цар дІадоладаь гІулакх мехка массе моттигашка хьаллаьцад.

СУРТА ТІА: монтажникаш Д. Петрови К. Чакырови — «Рекорд» яхача пловдивски завода дикагІбола производственникаш. ТІанйца къахьегама декхараш сийленца кхоачаш ду цар.

БТА—ТАСС сурт.

ХЬАЛЪЕШ Я КЕРДА КВАРТИРАШ

ГамплагІар, гІишлонхой, бовв ерригача Чехословакена. Виъ воша ва уж. Йозеф, Франтишек, Ян, Карел. БоккхагІбараш — бригадираш, хІаьта вожаш, аІамагІбараш, царгара знанеши опыти хьаІомаеш ба. Праге чуІе цІенош хьалдеш ба уж.

ХІара шера дукхагІа хозлу вана-Прага, Дошо Прага — дукха езарах иштта оал шоай столицах чехашеи словакашеи.

Прага-м хац сона, ерригa Чехословаки а дІалаьца дагІа керда гІирсаш хьалдеча урагІдаха бІоагІий. Теркам тІаозаш я укх тайпара цифраш: хьалхарча пятилетке хІара шера 40 эзар квартира хьалйора мехка, пхелагІча пятилетке—шера 120 эзар совгІа квартира.

Алхха Гампла Йозефа цхьан бригадо а кердача квартирий дІоагІаш дІаденнад соахка Прагерча пхи бІаь гаргтача дезала.

Укх шера, ялхлагІча пятилетка хьалхарча шера, республике хьалъе еза 130 эзарнел кІезигагІа йоацаш квартираш, цу даькъе Праге 10.400, царех бархІи ахи эзар подрядни хьисапе. ЛархІа хала дац, нагахьа санна Гампла бригадо санна, вешта аьлча бригадни методагІа болх бой цу заданех вуриитта бригада лоархІаергхилар.

«500» цифра — карарча, 1976 шера а, вежараштa ший тайпара бустам.

Дунен тІа цхьаь цхьан моттиге дац ВІаши Экономически новкъостал дара Совета членаш долча мехкашка санна дукхен иштта сихача темпаегІен чуІе цІенош хьал. Цхьабакъда, йоах специалисташа, кхы а дукхагІа, кхы а дикагІа хьалде йиш яр уж. ГІулакх мел дика вІаштІехьдаьккхадале а, масса а коpадоагІа лархІанза диса кхоачамаш, пайда эцанза йиса торонаш.

— Тха кхоачамаш хьагучадоахаш йола цу тайпара средство я Злобин Николая метод, — йоах чехословацки гІишлонхоша.

ХІанзле а итташ коллективаш я ЧССР-е советски новатора методагІа болх беш. Цу метода цхьадола хІамаш республике дуккха гІишлош хьалъеш латтача моттигашка а корадоагІаргда.

ТІаккха фуд эггара хьалха Злобина метод Чехословаке юкъейнхьаьрий — вежарий ГамплагІар балхаца керда? ХІанз уж шоай декхар толаме кхоачащдеш ба: бІарччача бригадаца хІара шера 500 квартира хьалъяр.

В. СУХАНОВ.
(АПН).

США... 1976-гІа шу

Кердача шера каникулаш чакхъяьнначул тІехьагІа Вашингтоне юхабаьхкаб американски сенатораши конгрессменаши. Массаза а иштта хьадоагІаш ма-хиллара, конгресса сесси хьаеллача хана мехка президента, Капитолийски гув тІа а ваьле, палатай цхьана хулча заседание Іоеш мехкарча хьалах лаьца язъяь послани. Иштта дар из 19 январе саррахьа а.

Посланега лаьрхІа ладувгІаш бар зале хинна законадателаш меттел, миллионаш бола телезрителаш а. Традиционни из хиннаяле а, цу тІа яр ханон хьалашен хьаювцаш йола башхалонаш. ДІадоладеннад хоржамий шу — ноябре хургда уж, — цудухьа хоржамашта хьалхара ший платформа хьаотттае езаш вар президент. Цул совгІа, 1976 шу — юбилейни а да: нюле 200 шу дуз США. Цхьабакъда керда шу-м чамза хилар Американа цІенхаштарча экономически халонашца дувзаденна. Американций кхы са тедаьдац укх тІехьарча шерарча политически халахетараша а...

Послане чурча политически даькъага хьожаргда вай укхаза. Вешта, из-м керттердар а дар. Арахьарча политика хьакъехьа лоацца аьннад президента Форда, мехко, юххера а, цхьаннахьа а цхаьннеца а тІом ца беш хилар белгал а даькка. Шин даькъа юкъерча цу тайпарча отношене юкъедоаладу общественни мнения дахча хаттарех хьахиннараш, цар хьахьокх, американцаша хІанз эггара чІоагІагІа йоакхо ераш чухьара кхо проблема хилар: инфляци, хьабе болх ца хилар, тІа-тІа дуккхагІа алсамдувлаш латта зуламаш.

ХІаьта президента фу аьннад царех?

«Инфляци юхатохара» тІахьийхар цо. ХІамай маьхаш ІотІадетталуш хиларца къовсам лоаттабара чакхдоаккха гІулакх а лаьрхІа Форда аьлар, дІадохийтар кІезигле деза, белггала аьлча, бюрократически аппаратага ухийтар, цхьабакъда цу хана хоам бир цо, ше конгрессага дІачулургйола 1977 шерара тІема бюджет цул хьалхарча шерарчунца нийсйича дикка йоккхагІа хургхиларах. Цунца дувзаденна «Нью-Йорк таймс» яхача газето 20 январе яздаьдар: «...гола ца а тохаш, дІахо вода из дунен шоллагІа тІом чакхбаьнначул тІехьагІа КІайча цІагІа цул хьалхагІа хиннараша лелабаьча наькъагІа».

Хьабе болх ца хиларах лаьца президента аьлар, цун боарам «сов лакха болча тайпара бусаш ба» цудухьа тІахьийхар цо болх бе керда моттигаш хьаяра. Цхьабакъда хьалда хьаалапзар цо, малагІча тайпара а мича а уж сихха хьаергъя.

Зуламий проблемаш ювца ше воалуш, президента хьаккхайкадир, зуламхой набахта чуєхька беза, ара гІолла кортамукъа лела уж ца а буташ, аьнна. Цо тІадожадир керда кхы а йиъ «исправительни учреждени» хьалъелга. Гераз леладеш бола зуламхой хьалувцара, аьлар президента, кхы а пхи бІаь агент оттаванза варгвац.

Цхьабакъда, нагахьа санна гІулакх цунах чакхдоалаш хилча-м ше ма дарий из. США карательни органашкара болхлой-м иштта а ма бий хьашт мелд, хІаьта а зуламаш денгара денга дукхагІа хул цига. ХІаьта бахьанаш а да цар алхха социальни: кьел, хьабе болх ца хилар, тІехьа да ца хилар. Из тІехь-тІехьа дукхагІа кхетадеш боагІа американцаш.

Таханарча событеша дегаш тоІадаьча юккъе гІолла атта дацар посланена юбилейни куц дала. ХІаьта а из де хьежар президент. ВІашагІкхийттача Штаташа нийсхо делаеи цхьатарра торонаш хилеи хІара гражданина дош луш хилар дагадохийтаргара дІаволавелар из.

Дош луш хилар-м бакъда. [illegible] Цхьабакъда тешам лац-кх. Е нийсхонна а, е цхьатаррарча торонашта а. Бакъдар аьлча, цхьабараштa-м дика ма дий Америкера вахар. Дац — дог нийшача, хьабе болх боацача миллионаш бараштеп, къоанноштеп, упахоштеи-м. Дала ма дахьалда цамогаш хулга. Послане тІа президента ше аьннад: «ЦІенхашттарчеи гаьна даьнначеи лазарга бодача маьхо сихха хир хоададе тарлу ше мел яьккхача хана дезало Іоздаьча ахчан».

Капитолийски мрамора тІа сек доаккхаш яздаьча дешашта вІелг тІа а хьекха чакхдалийтар президента ший къамаьл: «Даьлах вай теш». Догам долча 20 долларах латтача каьхатилгаш тІа а догам доацача цхьан долларах латтача каьхатилгаш тІа а уж дешаш латт. Шаста цента тІарча президента Линкольна керта тІера венока моттиг а цар дІалоац. Американцаша бегаш бу: «Даьлах вай теш — вож дар карра хьада». Ахча хуле — дала ше а новкъостал дергда. ХІаьта кара деце — нийсхои торонаши йицъялийталаш.

Юххьанца дензь хьа дагарйича 188-гІа яр мехкарча хьалах лаьца укх шера яхьийта послани. Уж ерригаш тІа а йолаш дукха ха йоацаш кепатеха арадаьккхад ши томник. Нийшача цар дуккхача хІамашта духтІавоаккхаргва. ГІадвугаш дола дешаш мел дар цар тІа, «керда доазонаш» хьаделлара хьакъехьа, «сийлахь-йоккха общество» хьаяра хьакъехьа къаьга хабараш мел дагалувцар. Уж дерригаш а хоза хабараш а хинна дисар.

Укх шера лаьрхІа дувцараш: «керда реализм», цунга бода никъ — «кхетамеча уйлангa» гІолла.

Американа хала долча, историе бегегІа юбилейни нийсденнача, цхьабакъда форманна деаде лаьрхІа цІейш гражданий дог гІоздоаккхача энтузиазмаца чІоагІдергхиларах тешам луш доацача вокх шера чу еннай из.

Г. ГЕРАСИМОВ,
АПН соб. корр.

Нью-Йорк.

Капитализм—наха хьабе боаца болхи къели

«ПХЬАГАЛГАРА» «САРМАКАГА»: ЯПОНСКИ ЭКОНОМИКА ХАЛОНАШ

ДІадаха шу — Японе тІанйцача зодиакальни календарагІа «пхьагала шу» — дика хила дезаш дар. Цхьабакъда, «Токио Симбуно» геттара нийса яздеш ма-хиллара, японций дегашка дусаргда из «эшамийн халонийн шу» санна.

ХІанз хьатІадена шу «сармака шу» лоархІаш да. Сармак-м сармак ма бий. Дувцара кепехьа, из цкъаза Імерза хила мегаш бале а, японцаша догдахац пхьагалгара селлара тишa тІехьале кхаьчача сармако дикадар дергхиларга...

Японе министрий совета кабинето январе чІоагІйир I апреле дІадолалуча 1976 финансови шера йолча паччахьалкхен бюджета проект. Проекта тІа оттадаьчох, паччахьалкхено дерригa дІадохийтаргдола ахча 24 триллиони 296 миллиарди иен хургда.

Укх тІеххьарча шин шера айеннаяц Японе экономика. Промышленни предприятеша шоай низах 70 процентах мара пайда эцац хІанз. Официальни сведенешка хьежача, миллион совгІа саг ва мехка хьабе болх боацаш. Къахьегама бирже дІачутийннача даннешкара хьавІашагІа теха я из цифра. Моттигерча обозревателаща белгалдоахачох, бокъонца лаьрхІача хьабе болх боацараш шозза дукхагІа ба.

Бюджета проекта тІара холуш да экономика къахьегамхой вахара боарам дІахо а лохбара чотах йоалаяь а ца Іеш, меттайоаласи кІоаргача депрессе хьал тІара из яккхеи лерхІаш хилар. ДІанхача шеращца нийсдича ахча кІезигагІа хьожаду социальни Іалашонна. Маьхаш ІотІатоха лерхІ денна эшаш хулча товараштa, тайп-тайпара деча гІулакхашта, кхачаи продукташта.

Бюджета проекта тІа оттадаьдац чуІе цІенош хьалделга, школаши берий яслеши хьалъелга дегІадоаладара хьожаде ахча. Геттара кІезига ахча хьожаду хІанз а тІехьа бІехьеш латта гопахьенаш, къаьстта а городашкара фо, чухьара хиши форда йистошкара хиши хІаьта иштта лаьттеи бІехдар санна бола социальни бала тІерабаккхара. ІотІабетталуш латт мелиицински гІулакхаш дарга бода мах.

Лоацца аьлча, 1976 шеро японцашта цхьаккха тайпа дикадар лургда аьнна хІама ца хиларал совгІа, цо кхы дІа а эшаергъя цар реальни доходаш. Бахача наьха хьал-торо талхаш хилара белгалонаш шаьра бІаргагуш я. Машинаькъий станцеш йолча, метрошка чуара вувлача, улицашка дукхагІа хиннаб хІанз сагІа дехаргаши чубаха тхов-кІийле йовцараши. Тикайи лавкайи дай ледкъ шоай товараш нйдераш кІезигбенйаб яхаш.

Токиорча парламента зданеиен паччахьалкхен кхыча учрежденештеи хьалхашка дукхача наьха митингаш хиннай цига дакъа лоацаш хиннараша финансови планаш хувцилгеи халкъа социальни гІулакхашта ахча дукхагІа хьахецилгеи дІа а дехаш. БІаьстан юхьера къовсам вІаштІехьбоаккхача ВІашагІкхийттача профсоюзни комитето хьаккхайкадаьд монополешта духьала, къахьегамхой вахара бокъонаши хьашташи бахьан долаш керда гІовтта кийчо еш хилар.

Цу цхьан ханна тІема гІулакхашка дІаухийтар кІезигадара тІехьа латт Японе прогрессивни низаш. ХІаьта вешта а кІезига доацаш дІаухийташ дола из ахча хІанз кхы а 15 процент алсамдаккха лерхІ. Цу тІа а, къаьстта уйла тІайохийт герзеи тІема техникаи керда тайпаш кийчдара. Йоккхийча монополеша чІоагІа сатувс кхы тІа а дуккха пайда лургбола тІема заказаш кхачарга. ХІаьта «Мицубиси» яхача корпорацерча прессо беча хоамагІа, пхелагІа дакъа совгІа герз хьадеча ший тайпарча «тІема арсеналерча» тІувсаца, вІалла шек а ца боалаш йоах, доазол дехьа дохка кхахьийта хьашт мелд а герз хьадергда шоаш: цо Японега йиш хулийтаргья экономически кризиса кІалхара хьаяла...

ХІанз а бокъонца чІоагІъяь яланза я 1976 шерара Японе бюджет. Цхьабакъда моттигера обозревателаш цхьаккха тайпа корта а болаш де лаьрхІа хувцамаш хург ма дий аьнна хеташ бац. Бюджета проект ше йоашхаш «Акахата» яхача японски коммунустий газето халкъа духьала я аьннад цунах.

А. МАЧЕХИН,
АПН соб. корр.

Токио.

Англи. Мехкарча инфляцеи экономически кризисеи халонаш къахьегаш долча халкъа букъа тІа ІатІаяхка гІерташ Іаьдало леладераштa чІоагІа духьал баьннаб дуккха баха нах. Материльни хьал-торо талхаш латташ хилара, хьабе болх боаца нах дукхагІа хулаш, хІамай маьхаш дезлуш латташ хилара духьал митингаши демонстрацеши, забастовкаши пикеташи ю английски къахьегамхоша.

ТАСС фотохроника.

ЦА ЭШАРАШ

Кхыча мехкашкарча болхлоех оал Бельге ца эшараш. ДукхагІбараш Африка, Гаргарча Малхбоален, Къулбехьарча Европа мехкашкара баьнна ба уж. Бельгерча «промышленни лаьй» эскар 700 эзарнега дІакхаьчад. Брюсселе, Андерлехте, Сен-Жиле, Сен-Жоссе, Шербене, Форесте, мехка кхыча промышленни центрашка ба уж болх беш. Цхьаккха тайпа социальнии профсоюзнии бокъо йоацаш, доал дераша леладеча бокъо йоацарашта хьалхашка гадаккха саг воацаш бола кхыча мехкашкара болхлой боацабарах кхы тІа а кІезига доходаш хилац царна. Кхыча мехкашкара баьхкарех дарегІча балха низах санна пайда эц Бельге эггара бІехагІчеи халагІчеи балхаш тІа Бельге юстице министра дукха ха йоацаш кепатеха араяьккхача доклада тІа бакъду, мехка болх беча кхыча мехкахоех дукхачар эггара лохагІа оттабаьча боарамал а кІезигагІа алапи эцаш хилар, цу тІа а тІабехкараша царна цхьаккха тайпа социальни бокъо лургъя оалаш хІама а дац. Цу даькъах болча къахьегамхошта пособеш телац цамогаш хиларах, хьабе болх боацаш бисарах, инвалидаш хиларах, хІаьта моттигерча болхлойчул дукхха а вогІча хьалашка къахьегаш а ба уж. Иштта «кходаь» ахча фирмайи компанейи сейфашка дода.

Цхьабакъда предприятеш коанаІарел чухьа чакхйоалаш яц кхыча мехкашкара тІанхача болхлошта еш йола къиза эксплуатаци «Пуркуа» яхача бельгийски журнало дийцар, кхыча мехкашкара тІанха болхлой бокъо йоацаш хиларах шерра пайда эц чуІеча моттигех совдегарал дечар, яхаш. КІалбулла цхьа мотт цкъа луш шин - кхаь болхлочунга дІалу, хІаранегара эзар совгІа франк а йоаккхаш.

Бельгийски экономика цхьа бахьан тоаяла йолаеннача ханашта меттел хІанз врача экономически кризиса ха хьатІаенай. Мехкара производство лаьгІлуш латт, хьабе болх боацараш беб, хІамай маьхаш ІотІадетталу. Юха а эггара хьалха бала качбодараш кхыча мехкашкара баьхка болхлой ба. Балхара нах дІабоахаш хилча эггара хьалхара аргІа царга кхоач. Вахара вена ха чакхъяьлча кхоачам ба сага, тІаккха балха оттара бокъонах воалл из, хІаьта цул тІехьагІа — автоматически — Бельге вахара йолча бокъонах. Балха оттар духьа кхыча мехкашкара Бельге уха болхлой хІанз ханна совцабаьб правительства.

Цу тайпара, экономически вахар «нийсдара» лелабу моттигерча капитало кхыча мехкашкара тІауха болхлой: уж эшаш хилча, кхайк царга, хІаьта гІулакхаш талха доладелча, мехкара аракховс уж.

А. МЕЩЕРЯКОВ.
(ТАСС).

Дортмунд. Малхбузен Германерча итташ эзараш болча къахьегамхоша дакъа лаьцар Рурерча цу йоккхача промышленни центре хиннача демонстраце. Улицашка ара баьнна бар уж ца соцаш дегІадоагІаш латта хьабе болх боацаш хилар «сацийта» аль а социальни хьал тоаделга хьадеха а.

АДН—ТАСС телесурт.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктоккхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культураи отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30, корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем 2-80-71; бухгалтерии — 2-54-30.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Маяковского, 92. Типография изд-ва «Грозненский рабочий». Заказ № 1374.